

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

(ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΡΩΗΝ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

Χριστίνα Τητήρου

Επιβλέπων: Γκόγκας Θεμιστοκλής

Αναπληρωτής Καθηγητής

Ηγουμενίτσα, Φεβρουάριος, 2020

WAYS TO FIND JOB OF IMMIGRANTS WHO LIVE IN GREECE

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Ηγουμενίτσα, 24/02/2020

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Γκόγκας Θεμιστοκλής
2. Γιώτη Πολυξένη
3. Μέλος επιτροπής

© Τητήρου, Χριστίνα, 2020.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Τητήρου Χριστίνα

Υπογραφή

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου η οποία με στήριξε σε αυτή μου την προσπάθεια.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στους συναδέλφους μου από τον ΟΑΕΔ με τους οποίους μοιράστηκα από την πρώτη στιγμή τους προβληματισμούς μου για το συγκεκριμένο θέμα.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κο Γκόγκα Θεμιστοκλή για την υπομονή του και τη συνεχή καθοδήγηση.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η μετανάστευση, παρά την εντύπωση που μπορεί να προκαλεί η έξαρση της στην Ευρώπη την τελευταία δεκαετία, αποτελεί ένα συνεχές φαινόμενο και όχι κάποια απόκλιση από τη «φυσιολογική» κοινωνική οργάνωση σε παγκόσμιο επίπεδο. Η μετανάστευση είναι συνδεδεμένη με την οικονομική ανάπτυξη. Το φαινόμενο της μετακίνησης πληθυσμών υπήρχε από αρχαιότατων χρόνων.

Στην νεότερη μετανάστευση στην Ευρώπη διακρίνουμε τέσσερις διαφορετικές φάσεις. «Η πρώτη είναι η περίοδος 1945-1960. Είναι η περίοδος της ανοικοδόμησης των χωρών μετά το β' Παγκόσμιο πόλεμο του αποαποικισμού. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου η κύρια αιτία μετανάστευσης ήταν η μετακίνηση πληθυσμών εξαιτίας του τέλους του πόλεμου, η επιστροφή των αποίκων και του εργατικού δυναμικού από τις αποικίες. Η δεύτερη περίοδος είναι από το 1955 ως το 1973. Είναι η περίοδος σημαντικής μετανάστευσης εργατικού δυναμικού από το λεγόμενο Νότο προς την Ηπειρωτική Ευρώπη και γενικότερα προς τις βόρειες χώρες. Η τρίτη περίοδος είναι η περίοδος 1974-1988. Κατά την περίοδο αυτή περιορίζεται η μετανάστευση, επειδή οι χώρες υποδομής μεταναστών δε ζητούν πλέον νέο εργατικό δυναμικό. Η τελευταία περίοδος είναι η περίοδος μετά το 1988, η οποία χαρακτηρίζεται από τη μετακίνηση πληθυσμών από την Ανατολική προς τη Δυτική Ευρώπη. Η οικονομική κρίση που πλήττει τις Δυτικοευρωπαϊκές χώρες και σε συνδυασμό με τις δυσμενείς πολιτικο-οικονομικο-κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν στις Ανατολικές και Αφρικανικές χώρες δημιουργούν αυξημένα μεταναστευτικά ρεύματα προς την Ευρώπη. Μάλιστα, χώρες οι οποίες ήταν χώρες αποστολής μεταναστών έγιναν χώρες υποδοχής μεταναστών συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας.

Στην παρούσα εργασία γίνεται προσπάθεια διερεύνησης των τρόπων αναζήτησης εργασίας των οικονομικών μεταναστών που βρίσκονται στην Ελλάδα.

Παρουσιάζεται το γενικό πλαίσιο της μετανάστευσης και γίνεται μια προσπάθεια σκιαγράφησης του προφίλ των μεταναστών που κατοικούν στην Ελλάδα σήμερα.

Στη συνέχεια διεξάγεται έρευνα με στόχο να εντοπίσουμε τους τρόπους με τους οποίους προσπαθούν να ενταχθούν ή να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας, προϊόν που πιθανόν θα βοηθήσει να αντιληφθούμε το βαθμό ενσωμάτωσής τους καθώς και το ρόλο που διαδραματίζουν οι επίσημοι φορείς στη συγκεκριμένη διαδικασία.

.

Λέξεις-κλειδιά: Μετανάστες, Αναζήτηση Εργασίας, Αγορά Εργασίας

ABSTRACT

Migration, despite the impression it may have caused in Europe in the last decade, is a continuous phenomenon and not a departure from the 'normal' social organization at global level. Migration is linked to economic growth. The phenomenon of population displacement has existed since ancient times.

There are four distinct phases in the recent migration to Europe. "The first is the 1945-1960 period. It is the period of rebuilding the countries after World War II of decolonization. During this period the main cause of migration was the displacement of populations due to the end of the war, the return of colonists and the labor force from the colonies. The second period is from 1955 to 1973. It is the period of significant labor migration from the so-called South to Continental Europe and more generally to the northern countries. The third period is the period 1974-1988. Immigration is restricted during this period, as the countries of immigrant infrastructure no longer require new labor. The last period is the period after 1988, which is characterized by the movement of populations from Eastern Europe to Western Europe. The economic crisis affecting Western European countries, coupled with the adverse political-economic-social conditions in Eastern and African countries, is creating increased migration flows to Europe. Indeed, countries that were expatriate countries became host countries for immigrants including Greece.

The present paper attempts to explore the ways in which job seekers find financial migrants in Greece. The general context of migration is presented and an attempt is made to outline the profile of immigrants residing in Greece today.

Research is then carried out to identify ways in which they are trying to integrate or reintegrate into the labor market, a product that will probably help to understand the extent to which they are incorporated as well as the role played by official bodies in this process..

Keywords: immigrants, job search, labor market, .

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ABSTRACT	9
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	10
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	12
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ/ΕΙΚΟΝΩΝ	13
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ.....	14
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	15
1. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.....	
166	
1.1. Ορισμοί	16
1.1.1. Μετανάστευση - Ορισμός	16
1.1.2. Οικονομικοί Μετανάστες - Ορισμός	16
1.1.3. Αιτίες της Μετανάστευσης	17
1.1.4. Είδη Μετανάστευσης	19
1.2 Η ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	
.....	200
1.2.1. Από το 1970 έως σήμερα	20
1.2.2. Η Διαδικασία Νομιμοποίησης.....	221
1.2.3. Η Απογραφή Πληθυσμού 2011	222
2. ΕΡΓΑΣΙΑ/ ΑΝΕΡΓΙΑ.....	244
2.1. ΕΡΓΑΣΙΑ	244
2.1.1.Ορισμός.....	244
2.1.2. Είδη Εργασίας.....	255
2.2. ΑΝΕΡΓΙΑ	266

2.2.1. Ορισμός	26
2.2.2. Στοιχεία Ανεργίας	27
2.3 ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ	300
2.4 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	322
2.4.1. Πηγές Αναζήτησης Εργασίας	32
3. ΕΡΕΥΝΑ	400
3.1 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	400
3.1.1. Σκοπός και στόχος της Έρευνας.....	411
3.1.2. Μεθοδολογία - Μέθοδος	411
3.1.3. Ομάδα Στόχος/ Μέθοδος Δειγματοληψίας.....	422
3.1.4 Τα Εργαλεία	422
3.1.5 Πιλοτική Έρευνα.....	433
3.2 ΕΥΡΗΜΑΤΑ.....	444
3.2.1. Δημογραφικά Στοιχεία	444
3.2.1.1. Φύλο	44
3.2.1.2. Ηλικία	45
3.2.1.3. Οικογενειακή Κατάσταση	46
3.2.1.4. Χώρα Προέλευσης	47
3.2.1.5. Εκπαιδευτικό Επίπεδο	48
3.2.1.6. Λόγος Εισόδου στην Ελλάδα	49
3.2.1.7. Διάστημα Παραμονής στην Ελλάδα	50
3.2.1.8. Με ποιόν τρόπο βρήκατε την τελευταία σας εργασία;	51
3.2.1.9. Τι εργασία αναζητούν	52
3.2.1.10 Τρόποι Αναζήτησης Εργασίας	54
3.2.2. Ερμηνεία Ευρημάτων	57
3.2.3 Συμπεράσματα	59
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	600
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	633

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1. Εγγεγραμμένοι Άνεργοι ανά Περιφέρεια.....	26
Πίνακας 3.1. Χώρα Προέλευσης Μεταναστών	46
Πίνακας 3.2. Τι Εργασία Αναζητούν οι Άνδρες	51
Πίνακας 3.3. Τι Εργασία Αναζητούν οι Γυναίκες	52

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ/ΕΙΚΟΝΩΝ

Διάγραμμα/Εικόνα 1.1. Η Πυραμίδα του Maslow.....	19
Διάγραμμα/Εικόνα 1.2. Χώρες Προέλευσης Μεταναστών, Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ.....	24
Διάγραμμα/ Εικόνα 2.1. Λόγος Εγκατάστασης στην Ελλάδα, ΕΛΣΤΑΤ 2011	29
Διάγραμμα/ Εικόνα 2.2. Η Φανερή και η Κρυφή Αγορά Εργασίας.....	39
Διάγραμμα/Εικόνα 3.1. Φύλο Συμμετεχόντων στην Έρευνα	45
Διάγραμμα/Εικόνα 3.2. Ηλικία Μεταναστών	46
Διάγραμμα/Εικόνα 3.3. Οικογενειακή Κατάσταση	47
Διάγραμμα/Εικόνα 3.4. Εκπαιδευτικό Επίπεδο/ Άνδρες.....	49
Διάγραμμα/Εικόνα 3.5. Εκπαιδευτικό Επίπεδο/ Γυναίκες	49
Διάγραμμα/Εικόνα 3.6. Λόγος Εισόδου στην Ελλάδα/ Άνδρες.....	50
Διάγραμμα/ Εικόνα 3.7. Λόγος Εισόδου στην Ελλάδα/ Γυναίκες	50
Διάγραμμα/ Εικόνα 3.8. Διάστημα Παραμονής στην Ελλάδα	51
Διάγραμμα/ Εικόνα 3.9. Τρόπος Εύρεσης της Τελευταίας Εργασίας (Σύνολο)	52
Διάγραμμα/ Εικόνα 3.10. Τρόπος Εύρεσης της Τελευταίας Εργασίας (Άνδρες)	52
Διάγραμμα/ Εικόνα 15. Τρόπος Εύρεσης της Τελευταίας Εργασίας (Γυναίκες)	53

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΣΔΟ.....Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας

ΤΕΙ-ΗΠΕΙΡΟΥ.....Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηπείρου

ΟΑΕΔΟργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού

ΚΠΑΚέντρα Προώθησης της Απασχόλησης

ΕΕΕυρωπαϊκή Ένωση

ΕΛΣΤΑΤ.....Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

ΚΕΑΚοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης

ΑΣΕΠΑνώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το φαινόμενο της μετανάστευσης, της μαζικής δηλαδή μετακίνησης ανθρώπων από μια περιοχή σε μια άλλη σφράγισε ιστορικά την Ελλάδα και την Ευρώπη καθώς συνέβαλε αποφασιστικά στη διαμόρφωση της κοινωνικής, δημογραφικής, οικονομικής πολιτικής και πολιτιστικής πραγματικότητας.

Με τον όρο **μετανάστευση** δεν εννοούμε μόνο την αλλαγή του τόπου κατοικίας ή και εργασίας αλλά παράλληλα μια πολυσύνθετη διαδικασία η οποία συνδέεται με σημαντικές παραμέτρους που επηρεάζουν: τα ίδια τα άτομα, τους προσανατολισμούς τους, τον τρόπο συμπεριφοράς τους και τον κοινωνικό τους περίγυρο, τους μετακινούμενους και τις ομάδες στις οποίες ανήκαν ή ανήκουν ή αισθάνονται ότι ανήκουν, καθώς και τις ομάδες τις οποίες συναντούν και με τις οποίες θα συναλλάγουν στη χώρα υποδοχής.

Γίνεται αντιληπτό ότι οι μεταναστευτικές ροές συντελούν σε ένα νέο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. «Περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από την ελεύθερη διακίνηση εργαζόμενων στα πλαίσια της διευρυμένης αγοράς εργασίας της Ενωμένης Ευρώπης, τις μεταβολές που παρατηρούνται στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, που μέσω πολιτικών και οικονομικών διαδικασιών, συμβάλουν στην έξοδο από τις χώρες αυτές προς τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, το διαρκώς ογκούμενο πρόβλημα της λαθρομετανάστευσης προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

Είναι βέβαια σαφές ότι οι ξένοι που διαμένουν στην Ευρώπη προέρχονται από διαφορετικές χώρες, έχουν διαφορετικές κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά, και τυγχάνουν διαφορετικής μεταχείρισης από τις αρχές και τους κατοίκους των χωρών υποδοχής

Η εισροή νομίμων και παράνομων μεταναστών στην Ευρώπη ήταν πολύ μεγάλη, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν οι χώρες υποδοχής σε καταστάσεις, αδυναμίας άσκησης ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, συνθήκες αποκλεισμού και εμφάνιση ρατσιστικών αντιδράσεων. Έτσι αναδείχτηκε η αναγκαιότητα υιοθέτηση μέτρων που θα οδηγούσαν στην ανάπτυξη μιας σύνθετης μεταναστευτικής πολιτικής και μιας πολυπολιτισμική κοινωνίας.

1.1. ΟΡΙΣΜΟΙ

1.1.1.Μετανάστευση Ορισμός

Η μετανάστευση αποτελεί ένα φαινόμενο πολυδιάστατο και πολυεπίπεδο. Η πολυπλοκότητά του οφείλεται στο γεγονός ότι αποτελεί ένα φαινόμενο ταυτόσημο της ανθρώπινης εξέλιξης και αφορά όλους τους τομείς της ανθρώπινης ύπαρξης (της πολιτικής, της οικονομίας, του πολιτισμού, αλλά και της κοινωνιολογίας και της ψυχολογίας).

Θέλοντας να δώσουμε έναν ορισμό θα λέγαμε ότι **μετανάστευση** είναι η *μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου, μιας ομάδας ή ενός κοινωνικού συνόλου*. Ως φαινόμενο επομένως, η μετανάστευση σχετίζεται άμεσα με τη μετακίνηση μεμονωμένων ατόμων ή/και μεγάλων ομάδων πληθυσμού τόσο στο εσωτερικό όσο και μεταξύ κρατών λόγω κοινωνικών μεταβολών, κρίσεων (οικονομικών ή πολιτικών), επαναστάσεων και πολέμων, της άνισης κατανομής του παγκόσμιου πλούτου μεταξύ αναπτυσσόμενων και αναπτυγμένων χωρών, της παγκόσμιας απορρύθμισης της αγοράς εργασίας, των ανθρωπογενών καταστροφών (συμπεριλαμβανομένης και της κλιματικής αλλαγής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης μεγάλων περιοχών του πλανήτη).

1.1.2. Οικονομικοί Μετανάστες Ορισμός

Επειδή πολλές φορές επικρατεί σύγχυση των εννοιών, θα πρέπει να ορίσουμε την έννοια του «οικονομικού μετανάστη» και τη διαφοροποίησή του από αυτή του πρόσφυγα.

Μετανάστης (migrant): Σε διεθνές επίπεδο, δεν υπάρχει ένας οικουμενικά αποδεκτός προσδιορισμός της έννοιας του «μετανάστη». Ο όρος συνήθως γίνεται κατανοητός, προκειμένου να καλύψει τις περιπτώσεις όπου η απόφαση για μετανάστευση λαμβάνεται ελεύθερα από το άτομο, δίχως την μεσολάβηση εξωγενών παραγόντων. Συνεπώς, αυτός ο όρος αναφέρεται στα άτομα και τα μέλη της οικογένειας που μετακινούνται σε μια άλλη χώρα ή περιοχή για να αναζητήσουν καλύτερες υλικές και κοινωνικές συνθήκες καθώς και για να βελτιώσουν το προσδόκιμο των ίδιων και των μελών των οικογενειών τους.

Πρόσφυγας (Refugee): Το άτομο εκείνο που εξαιτίας «δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων βρίσκεται εκτός της χώρας, της οποίας έχει την υπηκοότητα και δε δύναται ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να απολαύει της προστασίας της χώρας αυτής» (Σύμβαση περί του Καθεστώτος των Προσφύγων, Αρθρ. 1 Α (2), 1951 όπως τροποποιήθηκε στο Πρωτόκολλο, 1967).

Στη συγκεκριμένη εργασία θα διερευνήσουμε τη συμπεριφορά του μετανάστη αναφορικά με το πεδίο «αναζήτηση εργασίας». Ειδικότερα θα μελετήσουμε τον μετανάστη που ζει στην Ελλάδα διαθέτοντας τα απαραίτητα νομιμοποιητικά έγγραφα (άδεια εργασίας). Γνωρίζουμε πως υπάρχει πλήθος μεταναστών οι οποίοι μένουν στην Ελλάδα μη διαθέτοντας νομιμοποιητικά έγγραφα. Εξαιρούμε τους παραπάνω γιατί θεωρούμε πως αποτελούν μια ομάδα που πιθανόν διαφοροποιείται από τους νόμιμα διαμένοντες και επιπλέον έχει να αντιμετωπίσει πλήθος άλλων αναγκών ταυτόχρονα και ίσως πριν την αναζήτηση εργασίας.

Για τους ίδιους περίπου λόγους δε θα προχωρήσουμε στη μελέτη των προσφύγων και τους τρόπους με τους οποίους αναζητούν εργασία γιατί θεωρούμε πως οι πρόσφυγες έχουν να επιλύσουν πρωτίστως θέματα στέγασης, σίτισης, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ψυχολογικής στήριξης και σε δεύτερο επίπεδο θα προκύψει η ανάγκη εύρεσης εργασίας.

1.1.3 . Αιτίες της Μετανάστευσης

Οι παράγοντες που οδηγούν στην μετακίνηση των ανθρώπων είναι πολύπλοκοι. Οι αιτίες είναι συχνά σύνθετες. Κάποιοι μετανάστες μετακινούνται για λόγους εξεύρεσης εργασίας ούτως ώστε να βελτιώσουν τις ζωές τους, άλλοι για να αποκτήσουν πρόσβαση στη παιδεία, την οικογενειακή επανένωση, ή για άλλους λόγους. Άλλοι μετακινούνται για να ανακουφιστούν από τις αρνητικές συνέπειες φυσικών καταστροφών, λιμών ή της απόλυτης φτώχειας. Τα άτομα που εγκαταλείπουν τις χώρες τους για αυτούς τους λόγους συνήθως δεν θεωρούνται πρόσφυγες σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, δεδομένου ότι η μετακίνησή τους έχει εθελοντικό χαρακτήρα.

Βασικοί λόγοι που προκαλούν ή ευνοούν τη μετανάστευση στις μέρες μας θα λέγαμε ότι είναι:

- ✓ Οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης χωρών όπως των Βαλκανίων και της Κεντρικής Ασίας,
- ✓ Η διόγκωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων,
- ✓ Η γήρανση του πληθυσμού

(Χλέτσος Μ., Ντόκος Θ. κ.α. 2002)

Το βασικότερο κίνητρο των ανθρώπων για να μεταναστεύσουν πηγάζει από την ανάγκη τους για επιβίωση. Άλλωστε όπως ο Maslow απέδωσε σχηματικά μέσω της γνωστής πυραμίδας του, η πρωταρχική ανάγκη που προσπαθεί να καλύψει ο άνθρωπος είναι η βιολογική, η ανάγκη του δηλαδή για επιβίωση.

Ακολουθούν η ανάγκη για ασφάλεια, η ανάγκη να αισθάνεται μέλος μιας ομάδας, η ανάγκη για αυτοεκτίμηση και τέλος η ανάγκη για αυτοολοκλήρωση.

Εικόνα/Διάγραμμα 1.1. Πυραμίδα Maslow

Συνδέοντας επομένως με τα παραπάνω θα λέγαμε πως τα κύρια αίτια της μετανάστευσης συνδέονται με συγκεκριμένες ανάγκες των ανθρώπων, ειδικότερα:

- τη φυγή από συνθήκες που απειλούν τη ζωή και την ασφάλεια του ατόμου ή της ομάδας που μετακινείται, κυρίως από εμπόλεμες περιοχές και αυταρχικά καθεστώτα που παραβιάζουν βασικά δικαιώματα και την ελευθερία των ατόμων
- την οικογενειακή επανένωση
- την οικονομική κατάσταση που επικρατεί τόσο στη χώρα προέλευσης όσο και στη χώρα υποδοχής

- την αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης (κοινωνικών, πολιτισμικών, περιβαλλοντικών).

Η τελευταία αιτία συνδέεται με τις ανάγκες του ανθρώπου για αυτοεκτίμηση και απώτερο στόχο να φτάσει στην αυτοολοκλήρωση/ αυτοπραγμάτωση.

1.1.4. Είδη Μετανάστευσης

Η μετανάστευση μπορεί να διακριθεί σε διάφορες κατηγορίες. Μπορεί για παράδειγμα να υπάρξει διάκριση της μετανάστευσης ανάλογα με τη χρονική της διάρκεια, ανάλογα με την ύπαρξη ή όχι συνόρων κλπ.

Έτσι έχουμε **εποχιακή/προσωρινή ή μόνιμη** μετανάστευση ανάλογα με το αν το άτομο μετακινείται για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα σε άλλη περιοχή ή εάν η μετακίνησή του είναι μόνιμη.

Προσωρινή θεωρείται η μετανάστευση που γίνεται για ορισμένο χρονικό διάστημα ανάλογα με το χρόνο που απαιτείται για τη διευθέτηση συγκεκριμένων υποθέσεων καθώς υπάρχει πάντα η πρόθεση επανόδου στην «πατρίδα». Στην περίπτωση όμορων χωρών συνηθίζεται η προσωρινή μετανάστευση για λόγους εργασίας, με στόχο την κάλυψη αυξημένων εποχιακών αναγκών όπως για παράδειγμα τον τομέα της γεωργίας συγκομιδή εσπεριδοειδών ή την αυξημένη ζήτηση για εργατικό δυναμικό στον κλάδο του τουρισμού κατά την καλοκαιρινή περίοδο. (Μουσούρου Α., 1991 σ.26)

Εκούσια ή Αναγκαστική μετανάστευση ανάλογα με το αν το άτομο μετακινείται με ή χωρίς τη θέλησή του. Αναγκαστική μετανάστευση είχαμε κατά το παρελθόν σε περιπτώσεις που τα άτομα στην ουσία υπέστησαν διωγμό λόγω πολιτικών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων. Αναγκαστική θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε τη μετακίνηση πληθυσμών από χώρες που βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση.

Εσωτερική ή εξωτερική μετανάστευση ανάλογα με την ύπαρξη ή μη εθνικών συνόρων.

Εσωτερική μετανάστευση εάν το άτομο μετακινείται από μια περιοχή σε μια άλλη στο εσωτερικό των εθνικών συνόρων. Τέτοιου είδους μετανάστευση είχαμε στην Ελλάδα μεταπολεμικά κυρίως κατά το διάστημα 1950 - 1974 όταν οι άνθρωποι εγκατέλειπαν μαζικά την ύπαιθρο με προορισμό τα μεγάλα αστικά κέντρα με αποτέλεσμα την σταδιακή ερήμωση των ελληνικών χωριών και τη συγκέντρωση τους κυρίως στην Αθήνα.

Εξωτερική μετανάστευση είναι η μετανάστευση κατά την οποία ένα άτομο μετακινείται από μια χώρα σε μια άλλη.

Ατομική ή Ομαδική, ανάλογα με το εάν το άτομο μετακινείται μόνο του ή ομαδικά.

1.2 Η ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

1.2.1. Από το 1970 έως Σήμερα

Μέχρι τη δεκαετία του 1970, η Ελλάδα ήταν χώρα αποστολής μεταναστών, αρχικά προς την Αμερική και την Αυστραλία και στη συνέχεια προς τις χώρες της Βόρειας Ευρώπης με κύριο προορισμό την τότε Δυτική Γερμανία αλλά και το Βέλγιο, τη Σουηδία κλπ.

Σταδιακά αλλάζει ο ρόλος της και στα μέσα της δεκαετίας του 1980 από χώρα αποστολής μετατρέπεται σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Τα κύρια μεταναστευτικά ρεύματα προέρχονται από τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ιδιαίτερα έντονες μετακινήσεις πληθυσμών παρατηρήθηκαν μετά την πτώση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης στο τέλος της δεκαετίας του 1980 και στη συνέχεια μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος της Αλβανίας το 1990-1991.

Σε διάστημα σαράντα χρόνων, ο συνολικός πληθυσμός της χώρας έχει αυξηθεί κατά 23,5% περίπου, αλλά ο αριθμός των αλλοδαπών κατοίκων της έχει σχεδόν εννεαπλασιαστεί, ενώ το μερίδιό τους στον συνολικό πληθυσμό έχει οκταπλασιαστεί. Μέχρι και την απογραφή του 1991 το ποσοστό των αλλοδαπών στον συνολικό πληθυσμό περιορίζεται κάτω από 2% και μάλιστα ο αριθμός και το ποσοστό τους φαίνεται να μειώνεται ελαφρά το 1991 σε σχέση με το 1981, ενώ ο αριθμός των

επίσημα απασχολούμενων αλλοδαπών μεταναστών στο διάστημα 1980 - μέσα του 1992 κυμαινόταν μεταξύ 28.628 το 1980 και 33.891 στις 30 Ιουνίου 1992. Είναι σαφές ότι η ριζική μεταβολή συντελέστηκε μετά από το 1990, σε σύνδεση, κατά πρώτο λόγο, με τις μεγάλες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές ανατροπές και αλλαγές που συνέβησαν στην Ανατολική Ευρώπη, οι οποίες διαμόρφωσαν, ή τουλάχιστον επιτάχυναν σε πολύ μεγάλο βαθμό, παγκόσμιες ανακατατάξεις και διαφοροποιήσεις στη διεθνή αλληλεξάρτηση των οικονομιών, των τύπων εργασίας, της παγκόσμιας κίνησης της απασχόλησης και του εργατικού δυναμικού (Χαρίσης, Α., 2017).

Οι περισσότεροι μετανάστες κατά τα πρώτα χρόνια εγκατάστασής τους στη χώρα απασχολούνταν σε εργασίες χωρίς νομική υπόσταση (αδήλωτη εργασία). Στην περίπτωση της Αλβανίας επρόκειτο για άτομα που είτε είχαν ελληνική καταγωγή και η μετανάστευση περιείχε στοιχεία επαναπατρισμού είτε επρόκειτο για αλβανούς που μετανάστευσαν τόσο για οικονομικούς όσο και κοινωνικούς ή και πολιτικούς λόγους.

Κατά τα πρώτα χρόνια της αθρόας εισόδου μεταναστών στη χώρα, το μεγαλύτερο τμήμα τους βρισκόταν «παράτυπα» στη χώρα χωρίς να διαθέτει δηλαδή νομιμοποιητικά έγγραφα. Η αγορά εργασίας στην Ελλάδα επιθυμούσε φτηνό εργατικό δυναμικό, οι μετανάστες εργάζονταν, παρήγαγαν και συνέβαλλαν στην οικονομία και ανάπτυξη της χώρας ωστόσο διαβιούσαν περιθωριοποιημένοι στην αφάνεια σα να μην υπήρχαν στον κοινωνικό ιστό. Η ελληνική πολιτεία δίνοντας προτεραιότητα στο κριτήριο της οικονομικής κυρίως ενσωμάτωσης των ανθρώπων αυτών, προέβη στην πρώτη στοχευμένη προσπάθεια νομιμοποίησης της διαμονής αλλοδαπών με τα ΠΔ 358/1997 και 359/1997.

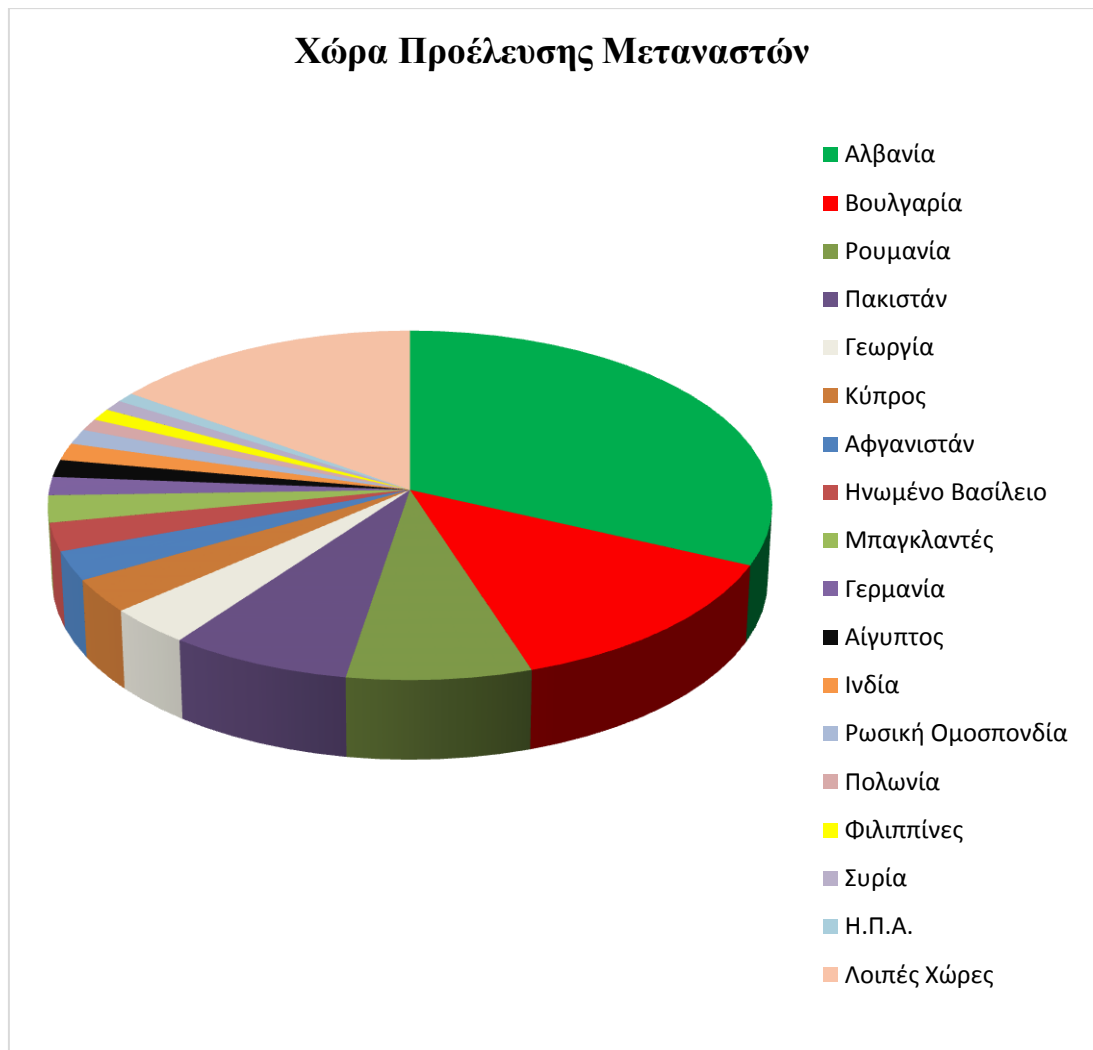
Τα τελευταία χρόνια ωστόσο, εν μέσω οικονομικής κρίσης η έννοια της μετανάστευσης παίρνει για την Ελλάδα και μια άλλη έννοια. Πλήθος ανθρώπων, ανθρώπων που βρίσκονται στην πλέον παραγωγική ηλικία, συνήθως νέοι επιστήμονες εγκαταλείπουν τη χώρα προκειμένου να βρουν εργασία σε χώρες της βόρειας Ευρώπης. Πρόκειται για το λεγόμενο «brain drain» το φαινόμενο της εκροής εγκεφάλων από την Ελλάδα στο εξωτερικό.

1.2.2. Η Διαδικασία Νομιμοποίησης

Η μετανάστευση αυτής της κλίμακας ήταν ένα νέο φαινόμενο για τη χώρα στην ουσία διαπιστώθηκε ότι ήταν περισσότερο μόνιμη παρά παροδική σε όλη την Ευρώπη. Το πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης είχε μεταβατικό χαρακτήρα και αποσκοπούσε στη νομιμοποίηση της παραμονής και της εργασίας των αλλοδαπών που εισήλθαν χωρίς νόμιμα δικαιολογητικά στη χώρα έως τις 28.11.1997 και ολοκληρωνόταν μέσα από δύο Προεδρικά Διατάγματα. (Καβουνίδη Τζ., 2002). Το πρώτο ΠΔ ρύθμιζε τη φάση της καταγραφής εντός του 1998 στον ΟΑΕΔ των αλλοδαπών που διέμεναν χωρίς νόμιμα δικαιολογητικά παραμονής στην Ελλάδα, ανεξαρτήτως αν εργάζονταν ή ήταν σε αναζήτηση εργασίας, και οι καταγραφέντες λάμβαναν μία κάρτα προσωρινής διαμονής και εργασίας («άσπρη κάρτα»). Την περίοδο εκείνη καταγράφηκαν 370.000 άτομα. Το δεύτερο ΠΔ ολοκλήρωνε τη διαδικασία νομιμοποίησης, καθορίζοντας τις προϋποθέσεις και χορηγώντας την «πράσινη κάρτα» σε όσους αλλοδαπούς είχαν ήδη καταγραφεί κατά το προηγούμενο στάδιο.

1.2.3. Η Απογραφή Πληθυσμού 2011

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του πληθυσμού το 2011, ο αριθμός των μεταναστών ανέρχεται σε 1.249,790, περίπου 11,8% επί του συνολικού πληθυσμού. Η πλειοψηφία των μεταναστών προέρχεται από τη γειτονική Αλβανία (445.490). Οι αμέσως σημαντικότερες χώρες αποστολής είναι η Γεωργία (84.420), η Βουλγαρία (73.460), η Ρωσία (54.830), η Ρουμανία (46.480), η Αίγυπτος (28.990), το Καζακστάν (27.510) και το Πακιστάν (27.330). Οι οικονομικοί μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα, αποτελούν ζωτικό κομμάτι του παραγωγικού ιστού, της οικονομίας της χώρας. Στην πλειοψηφία τους εργάζονται, άλλωστε κάτι τέτοιο αποτελεί προϋπόθεση ώστε να συνεχίσουν να έχουν άδεια παραμονής ή να την ανανεώσουν προκειμένου να έχουν δικαίωμα νόμιμης διαμονής στη χώρα. Σύμφωνα με την Ο.Κ.Ε., η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών εξασφαλίζει οικονομικούς πόρους μέσω της μισθωτής εργασίας .

Εικόνα/ Διάγραμμα 1.2. Χώρες προέλευσης μεταναστών ΕΛ.ΣΤΑΤ 2011

Όπως φαίνεται και στο παραπάνω γράφημα η πλειοψηφία των μεταναστών που ζουν αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα προέρχονται από την Αλβανία. Αυτό θα λέγαμε ότι είναι σε μεγάλο βαθμό αναμενόμενο δεδομένου ότι πρόκειται για όμορες χώρες. Από το 1991 και μετά όπως αναφέρθηκε ήδη υπήρξε μεγάλη εισροή μεταναστών από την Αλβανία. Την περίοδο της απογραφής, 20 χρόνια μετά δηλαδή συνεχίζουν να έρχονται μετανάστες από τη γειτόνα χώρα κυρίως έχοντας ήδη στην Ελλάδα μέλη της οικογένειάς τους, άλλοτε για λόγους οικογενειακής επανένωσης είτε για λόγους εύρεσης εργασίας. Επιπλέον ένα μεγάλο τμήμα τους είναι μετανάστες δεύτερης γενιάς, έχοντας γεννηθεί στην Ελλάδα. Την τελευταία πενταετία πριν την απογραφή (2011) εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα 201.122 άτομα με ξένη υπηκοότητα. Το 43,1% των ατόμων αυτών, δήλωσαν ότι εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα για εργασία.

1. ΕΡΓΑΣΙΑ/ ΑΝΕΡΓΙΑ

2.1. ΕΡΓΑΣΙΑ

2.1.1. Ορισμός

Εργασία είναι η μεθοδική και υπεύθυνη σωματική ή πνευματική προσπάθεια του ανθρώπου, που αποβλέπει στη δημιουργία υλικών, πνευματικών και ηθικών αγαθών, για την ικανοποίηση των αναγκών του.

Στην Οικουμενική Διακήρυξη του Παγκόσμιου Οργανισμού για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στο άρθρο 23 αναφέρεται ότι στην ουσία η εργασία αποτελεί δικαίωμα του ανθρώπου, συγκεκριμένα:

1. *Καθένας έχει το δικαίωμα να εργάζεται και να επιλέγει ελεύθερα το επάγγελμά του, να έχει δίκαιες και ικανοποιητικές συνθήκες δουλειάς και να προστατεύεται από την ανεργία.*
2. *'Όλοι, χωρίς καμία διάκριση, έχουν το δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίση εργασία.*
3. *Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα δίκαιης και ικανοποιητικής αμοιβής, που να εξασφαλίζει σε αυτόν και την οικογένειά του συνθήκες ζωής άξιες στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Η αμοιβή της εργασίας, αν υπάρχει, πρέπει να συμπληρώνεται με άλλα μέσα κοινωνικής προστασίας.*

Η εργασία στις μέρες μας αποτελεί μια αξία η οποία συνδέεται όχι μόνο με ατομικά όσο και κοινωνικά οφέλη.

Από κοινωνικής απόψεως η επαγγελματική ταυτότητα κάποιου ατόμου μπορεί να προσδώσει ή όχι στο άτομο **κύρος** ανάλογα με τη φύση και το είδος της. Επιπλέον αποτελεί κρίκο μιας αλυσίδας η οποία συνδέεται με κάποιον τρόπο με το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, δίνοντάς της την αντίστοιχη σπουδαιότητα στο πλαίσιο της κοινωνικής/οικονομικής ζωής.

Εκτός όμως από τα κοινωνικά οφέλη της εργασίας, το άτομο εισπράτει οφέλη και σε ατομικό επίπεδο που σχετίζονται με:

- Το μισθό, προσδίδοντας έτσι στο άτομο οικονομική δυνατότητα,

- Δημιουργία ανθρωπίνων σχέσεων στο χώρο εργασίας. Ακόμα και στις απαιτητικότερες θέσεις, με αυστηρά χρονικά πλαίσια οι άνθρωποι καταφέρνουν να αναπτύξουν σχέσεις μεταξύ τους, οι οποίες συχνά ξεπερνούν το επαγγελματικό επίπεδο. Γίνονται μέλη μιας ομάδας (π.χ. της εσω-ομάδας των εργαζομένων του εργοστασίου)
- Τη δυνατότητα να αναπτύξει ή να αναδείξει τις ατομικές του δεξιότητες,
- Την αίσθηση ότι προσφέρει κάτι σημαντικό στο κοινωνικό σύνολο.
- Τη δυνατότητα ανάληψης πρωτοβουλιών μέσα από το χώρο εργασίας.

2.1.2. Είδη Εργασίας

Η Εργασία διακρίνεται

- ανάλογα με τη σχέση που έχει με την εργοδοσία σε:
 - εξαρτημένη, όταν ο εργαζόμενος εργάζεται για λογαριασμό κάποιου άλλου
 - ανεξάρτητη, όταν πρόκειται για αυτοαπασχολούμενο. Στην περίπτωση αυτή, ο εργαζόμενος δεν έχει υπαλληλική σχέση αλλά εργάζεται ως ελεύθερος επαγγελματίας.
- ανάλογα με τη μορφή σύμβασης που υπογράφει ο απασχολούμενος σε:
 - ορισμένου χρόνου, όπου η σύμβαση αναφέρει συγκεκριμένες ημερομηνίες έναρξης και λήξης της εργασίας. Συμβάσεις ορισμένου χρόνου συναντάμε συχνά σε εποχιακές εργασίες αλλά και περιπτώσεις δοκιμαστικής πρόσληψης ενός υπαλλήλου.
 - αορίστου χρόνου, όπου αναφέρεται η ημερομηνία έναρξης της εργασίας χωρίς όμως να αναφέρεται ημερομηνία λήξης. Οι συμβάσεις τέτοιου τύπου λύνονται με απόλυση ή οικειοθελή αποχώρηση του υπαλλήλου
 - ανάθεσης έργου, όταν προσλαμβάνεται για να υλοποιήσει ένα συγκεκριμένο έργο και με την υλοποίησή του παύει και η εργασιακή σχέση. Στις συμβάσεις αυτές αναφέρονται οι ημερομηνίες έναρξης και λήξης της εργασιακής σχέσης οι οποίες συμπίπτουν συνήθως με την ολοκλήρωση του έργου.
- ανάλογα με τη διάρκειά της σε εβδομαδιαία βάση σε:
 - πλήρη απασχόληση, όταν παρέχεται εργασία που καλύπτει το ωράριο πλήρους απασχόλησης που ισχύει στη συγκεκριμένη επιχείρηση. Συνήθως πρόκειται για 5ήμερη οκτάωρη απασχόληση ή 40ώρες εβδομαδιαίως.

- μερική απασχόληση, όταν παρέχεται εργασία μικρότερης διάρκειας από την πλήρη με μικρότερη αντίστοιχα αμοιβή.
- σποραδική απασχόληση, όταν πρόκειται για απασχόληση λίγων ημερών την εβδομάδα ή το μήνα
- Διάκριση υπάρχει ακόμα ανάλογα με το ωράριο εργασίας που εφαρμόζεται, έτσι έχουμε:
 - πρωινή
 - απογευματινή
 - νυχτερινή
 - κυλιόμενου ωραρίου
 - ωραρίου καταστημάτων.
- Ανάλογα με το αν μια εργασία βασίζεται στην ύπαρξη δεξιοτήτων που σχετίζονται κυρίως με το σώμα ή το πνεύμα, διακρίνεται σε:
 - *χειρωνακτική*, για την άσκησή της απαιτούνται κυρίως δεξιότητες που έχουν να κάνουν με την επιδεξιότητα των χεριών, των ποδιών και γενικότερα το ανθρώπινο σώμα.
 - *πνευματική*, απαιτεί κατά κύριο λόγο διανοητικές ικανότητες και δε βασίζεται τόσο στις σωματικές

2.2. ΑΝΕΡΓΙΑ

2.2.1. Ορισμός

Στις σύγχρονες κοινωνίες ένα από τα βασικότερα προβλήματα που απασχολούν τον σημερινό άνθρωπο και σχετίζονται με πλήθος άλλων θεμάτων είναι αυτό της ανεργίας. Θέλοντας να δώσουμε τον ορισμό της ανεργίας θα λέγαμε πως

Ανεργία είναι μια κατάσταση κατά την οποία άτομα που ανήκουν στο εργατικό δυναμικό μιας χώρας βρίσκονται εκτός της αγοράς εργασίας. Πρόκειται δηλαδή για άτομα μεταξύ 18-67 ετών, που ενώ είναι ικανά και διαθέσιμα για εργασία δεν εργάζονται. Σύμφωνα με την έκθεση της ΕΛΣΤΑΤ, το δεύτερο εξάμηνο 2019 το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα ανέρχεται στο 16,9%.

2.2.2. Στοιχεία Ανεργίας

Τα ποσοστά ανεργίας μεταβάλλονται από περίοδο σε περίοδο ενώ οι επίσημες πηγές που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση της ανεργίας είναι η Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΛΣΤΑΤ) και ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ).

Σύμφωνα με τα μηνιαία στατιστικά στοιχεία του ΟΑΕΔ, για τον μήνα Οκτώβριο 2019 οι άνεργοι/ αναζητούντες εργασία, ανήλθαν σε 915.516 άτομα εκ των οποίων οι 803.272 είναι έλληνες.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του ΟΑΕΔ αυτοί που πλήττονται κυρίως από την ανεργία βρίσκονται στην ηλικιακή ομάδα 30-44 και ακολουθούν όσοι είναι μεταξύ 45-54 ετών. Παρατηρούμε επομένως ότι η ανεργία σήμερα πλήττει ιδιαίτερα τα άτομα που βρίσκονται στις κατεξοχήν παραγωγικές ηλικίες. Όπως φαίνεται και από το παρακάτω σχήμα οι γυναίκες φαίνεται να πλήττονται περισσότερο από την ανεργία. Συγκεκριμένα ο αριθμός των εγγεγραμμένων γυναικών φτάνει τις 585,284 ενώ οι άνδρες 330,232.

ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

	ΑΝΕΡΓΟΙ [ΑΝΑΖΗΤΟΥΝΤΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑ]		
	ΕΓΓΕΓΡ/ΝΟΙ 12 ΜΗΝΕΣ	ΕΓΓΕΓΡ/ΝΟΙ < 12 ΜΗΝΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΕΡΓΩΝ
ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	27.154	22.772	49.926
ΚΕΝΤΡ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	103.698	80.016	183.714
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	15.349	10.634	25.983
ΗΠΕΙΡΟΣ	14.201	12.593	26.794
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	36.601	26.135	62.736
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	3.669	15.665	19.334
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	41.398	28.125	69.523
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	22.859	18.511	41.370
ΑΤΤΙΚΗ	175.849	139.026	314.875
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	19.549	18.070	37.619
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	6.205	7.946	14.151
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	4.771	21.689	26.460
ΚΡΗΤΗ	13.361	29.670	43.031
ΣΥΝΟΛΟ	484.664	430.852	915.516

Πίνακας 2.1. Στοιχεία Εγγεγραμμένης Ανεργίας ανά Περιφέρεια (ΟΑΕΔ/ Οκτώβριος 2019)

Αν και οι γυναίκες συμμετέχουν σε μικρότερο ποσοστό από τους άνδρες στην αγορά εργασίας, πλήττονται από υψηλότερα ποσοστά ανεργίας σε σχέση με τους

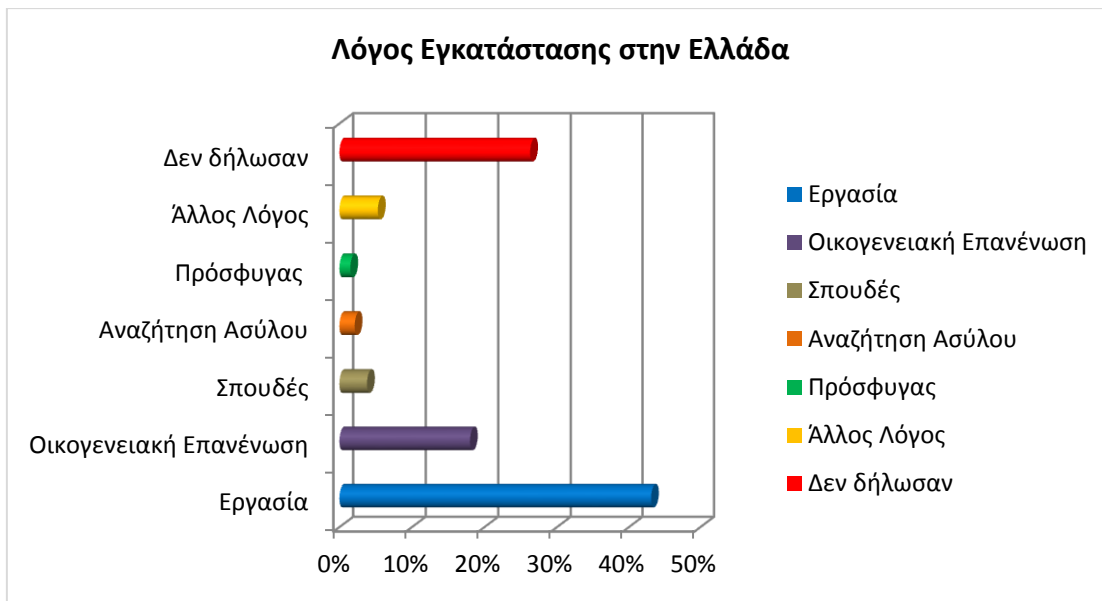
άνδρες. Μια άλλη ομάδα που φαίνεται να αντιμετωπίζει δυσκολία εισόδου στην αγορά είναι οι νεοεισερχόμενοι, άτομα δηλαδή που δεν έχουν ξαναεργαστεί. Αναφορικά με την εθνικότητα, οι αλλοδαποί εμφάνιζαν στην προ κρίσης εποχή μικρότερα ποσοστά ανεργίας στην ελληνική αγορά εργασίας, γεγονός το οποίο έχει μεταβληθεί τα τελευταία χρόνια παρά την επιστροφή ενός σημαντικού αριθμού τους στις χώρες καταγωγής τους. Χαρακτηριστικό είναι ότι το 2008 οι αλλοδαπές γυναίκες αντιμετώπιζαν ποσοστό ανεργίας 1,6% ενώ το 2016 το αντίστοιχο ποσοστό ανέρχεται σε 32,7% (Καμινιώτη, Ο. 2017).

Η ανεργία γενικά είναι μια κατάσταση δυσάρεστη για τους περισσότερους ανθρώπους με συνέπειες όχι μόνο στον οικονομικό τομέα όσο και στον κοινωνικό, ψυχολογικό κλπ, στην ουσία επηρεάζει όλους τους τομείς της ανθρώπινης ύπαρξης.

Η άσκηση κάποιου επαγγέλματος δεν αποτελεί απλά μέσο βιοπορισμού για το άτομο, αλλά επιπλέον αποτελεί στοιχείο της κοινωνικής και ψυχολογικής του ταυτότητας. Στην περίπτωση των μεταναστών, η ένταξη στην αγορά εργασίας αποτελεί και ένα στοιχείο που διευκολύνει την ενσωμάτωση του μετανάστη στη νέα του προσωρινή ή μόνιμη «πατρίδα». Μέσω της εργασίας το άτομο γενικά και στην περίπτωσή μας ο μετανάστης «κοινωνικοποιείται», γίνεται μέλος μιας ομάδας (της επιχείρησης στην οποία εργάζεται), αποκτά έναν νέο ρόλο, αυτόν «του επαγγελματία».

Στο ψυχολογικό επίπεδο τώρα, ο εργαζόμενος μετανάστης αισθάνεται «σημαντικός» καθώς μπορεί να συνεισφέρει και οικονομικά στην οικογένεια του που άλλοτε βρίσκεται μαζί του και άλλοτε βρίσκεται στη χώρα προέλευσης. Μπορεί να πάρει τη ζωή στα χέρια του, είναι ικανός, βλέπει το όνειρο για μια καλύτερη ζωή να είναι ρεαλιστικό.

Όπως από την πρώτη στιγμή είδαμε, η ένταξη στην αγορά εργασίας αποτελεί στις περισσότερες των περιπτώσεων κύρια προτεραιότητα των οικονομικών μεταναστών. Για τον λόγο αυτό θεωρούμε ότι όσο αφορά την προσπάθεια για ένταξη στην αγορά εργασίας οι μετανάστες δεν είναι παθητικοί αλλά αντίθετα δραστηριοποιούνται χρησιμοποιώντας πλήθος τεχνικών.

Εικόνα/ Διάγραμμα 2.1. Λόγος Εγκατάστασης στην Ελλάδα, ΕΛΣΤΑΤ 2011

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ το 2011 η πλειοψηφία των μεταναστών που εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα κατά την τελευταία πενταετία πριν την απογραφή, δήλωσε σε ποσοστό 43,1% ότι κύριος λόγος εγκατάστασης ήταν η εργασία. Ακολουθεί η οικογενειακή επανένωση σε ποσοστό 18%, ενώ μια μικρότερη μερίδα δηλώνει ότι εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα για λόγους εκπαίδευσης. Η οικογενειακή επανένωση εντάσσεται στην ευρύτερη έννοια της «κοινωνικής μετανάστευσης» (Γκόλντιν, Ι, Κάμερον, Τζ., Μπαλαρατζάν, Μ., 2013). Ένα μέλος της οικογένειας μεταναστεύει και στη συνέχεια φέρνει την οικογένεια στην χώρα υποδοχής . Μελετώντας προσεκτικά το παραπάνω γράφημα παρατηρούμε ότι είναι αρκετά μικρά τα ποσοστά των ατόμων που εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα αναζητώντας άσυλο ή έχοντας την ιδιότητα του πρόσφυγα. Εκτιμούμε πως σήμερα, 8 χρόνια μετά την απογραφή τα ποσοστά αυτά θα είναι πολύ μεγαλύτερα λαμβάνοντας υπόψη μας την μεγάλη εισροή μεταναστών και προσφύγων προς την Ελλάδα κυρίως λόγω της εμπόλεμης κατάστασης στη Συρία.

2.3 ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Βασικός παράγοντας μετανάστευσης, όπως αναφέραμε και στο πρώτο κεφάλαιο είναι η εύρεση εργασίας για μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Οι μετανάστες στην χώρα μας αποτελούν σημαντικό μέρος του πληθυσμού. Οι περισσότεροι απασχολούνται κατά κύριο λόγο σε χειρωνακτικές εργασίες στον αγροτικό τομέα, τις κατασκευές, τη μεταποίηση και τις οικιακές εργασίες, αποτελούν σήμερα ένα σημαντικό μέρος του εργαζόμενου ελληνικού πληθυσμού.

Επιπλέον και κυρίως, η είσοδος μέσα σε λίγα χρόνια εκατοντάδων χιλιάδων νέων στην ηλικία εργαζόμενων στην αγορά εργασίας δεν οδήγησε σε αύξηση της ανεργίας. **Όλες οι μελέτες δείχνουν ότι, τόσο στην Ελλάδα, όσο και συνολικά στην Ευρώπη, η παρουσία μεταναστών δεν συνεπάγεται άνοδο της ανεργίας αλλά αύξηση της απασχόλησης.** Πράγματι, όπως έγινε και στις άλλες αναπτυγμένες χώρες, οι μετανάστες κατέλαβαν θέσεις εργασίας που οι Έλληνες αποφεύγουν. Η εργασία τους, συνήθως σε συνθήκες σκληρές, χαμηλά αμειβόμενη και ανασφάλιστη, επέτρεψε την επιβίωση ή και αναζωογόνηση τομέων της οικονομίας που οδηγούνταν σε ύφεση και εξαφάνιση μέσα σε ένα παγκοσμιοποιημένο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Η όποια, οριακή απώλεια θέσεων εργασίας για τους ντόπιους, αντισταθμίζεται μακροοικονομικά από τη συμβολή των μεταναστών στη συνολική αύξηση της απασχόλησης και του παραγόμενου πλούτου.

Είναι άλλωστε κοινός τόπος ότι ένα από τα κυριότερα δομικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας συνίσταται στην αδυναμία δημιουργίας θέσεων εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, δηλαδή στις κατηγορίες επαγγελματιών που καταλαμβάνουν οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και οι πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπου πράγματι παρατηρήθηκε τα τελευταία χρόνια αύξηση της ανεργίας των νέων. Σε αυτή την κατηγορία θέσεων εργασίας όμως ο «ανταγωνισμός» ελλήνων και ξένων είναι πρακτικά ανύπαρκτος. Αντιθέτως, η ανεργία παρέμεινε στάσιμη εις ό,τι αφορά τις θέσεις πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, παρά το γεγονός ότι εισήλθαν σ' αυτή την αγορά εργασίας εκατοντάδες χιλιάδες νέοι μετανάστες.

Λόγω της βαθμιαίας συνειδητοποίησης των θετικών πλευρών της μετανάστευσης διαφαίνεται ήδη μια μεταστροφή του κυρίαρχου πολιτικού λόγου και των μέσων διαμόρφωσης της κοινής γνώμης. Γίνεται πλέον συχνά λόγος για τη συμβολή των μεταναστών στην είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ, στην εισαγωγή του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος και στην έγκαιρη ολοκλήρωση μεγάλων έργων υποδομής, ορισμένα εκ των οποίων ήταν αναγκαία για την επιτυχή διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων, στην τονωτική ένεση των εισφορών τους για τη διάσωση των ασφαλιστικών ταμείων (330.000 στο ΙΚΑ, 90.000 στον ΟΓΑ....), στην προσφορά δηλαδή νεότητας σε μια Ελλάδα που γερνάει κλπ.

Αυτή η αλλαγή στάσης και η αναγνώριση του θετικού ρόλου της μετανάστευσης καθώς και του μονιμότερου χαρακτήρα της πρέπει να οδηγήσει και σε μια αναθεώρηση της μεταναστευτικής πολιτικής.

2.4 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η εύρεση εργασίας δεν είναι απλή υπόθεση. Πρόκειται για μια πολύπλοκη διαδικασία η οποία απαιτεί την ενεργοποίηση του ατόμου σε διάφορα επίπεδα. Κατά το παρελθόν, προκειμένου να βρει κάποιος εργασία αρκούσε η κατοχή κάποιων τυπικών προσόντων, για παράδειγμα ένας κάτοχος πτυχίου πανεπιστημίου με γνώση της Αγγλικής γλώσσας και γνώση χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών δε δυσκολευόταν ιδιαίτερα στο να βρει μια καλή θέση εργασίας. Στις μέρες μας όμως, όπου ο ανταγωνισμός των υποψηφίων πολύ μεγάλος η κατοχή τυπικών προσόντων δεν αρκεί αλλά θα πρέπει ο ενδιαφερόμενος να διαθέτει πλήθος κοινωνικών δεξιοτήτων.

Ο αναζητών εργασία σήμερα, θα πρέπει να γνωρίζει που και πώς να αναζητήσει εργασία, μπορεί να εντοπίσει την έγκυρη πληροφορία έγκαιρα.

Θα πρέπει να γνωρίζει πέρα από τον εντοπισμό της κατάλληλης για εκείνον θέσης, πώς να παρουσιάσει τον εαυτό του, την υποψηφιότητά του στον μελλοντικό εργοδότη. Κομβικό σημείο εδώ αποτελεί η γνώση σύνταξης ενός «καλού βιογραφικού σημειώματος» το οποίο να περιέχει όλες εκείνες τις πληροφορίες που συνθέτουν το προφίλ του υποψηφίου και ταυτόχρονα δημιουργούν στον εργοδότη την επιθυμία να θέλει να δει από κοντά τον υποψήφιο καλώντας τον σε μια συνέντευξη. Επόμενο βήμα είναι η επιτυχημένη παρουσίαση του υποψηφίου μπροστά στον εργοδότη και ουσιαστικό στόχο να τον πείσει ότι είναι ο κατάλληλος υποψήφιος για τη συγκεκριμένη θέση. Η προετοιμασία για τη συνέντευξη δεν αφορά μόνο μια περιποιημένη εμφάνιση η οποία ούτως ή άλλως είναι απαραίτητη, αλλά κυρίως την ικανότητα, επιδεξιότητα του υποψηφίου να είναι προετοιμασμένος, ετοιμόλογος, συγκροτημένος και διαθέσιμος για τη θέση εργασίας που αναζητά.

2.4.1. Πηγές Αναζήτησης Εργασίας

Οι πηγές αναζήτησης εργασίας που καταγράψαμε :

1. ΟΑΕΔ
2. Ιδιωτικά Γραφεία Ευρέσεως Εργασίας
3. Εφημερίδες
4. Εξειδικευμένες Εκδόσεις

5. Γραφεία Διασύνδεσης Πανεπιστημίων, ΕΠΑΛ, ΙΕΚ κλπ
6. ΑΣΕΠ
7. Επιμελητήρια/Επαγγελματικές Ενώσεις
8. Κέντρα Πληροφόρησης Δήμων ή άλλων δημόσιων Φορέων
9. Ιστοσελίδες με θέμα την αναζήτηση εργασίας (diorismos, ergasia κλπ)
10. Κοινωνικά Δίκτυα
11. Απευθείας Προσέγγιση του Εργοδότη
12. Linkedin

- **Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού**, προκειται για την Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης της Ελλάδας. Είναι ο Φορέας που υλοποιεί την εκάστοτε κυβερνητική πολιτική σχετικά με την απασχόληση μέσω των Κέντρων Προώθησης της Απασχολησης που βρίσκονται σε όλους τους Νομούς της χώρας. Στόχος τους είναι η καταπολέμηση της ανεργίας και η κοινωνική πολιτική μέσω ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης αλλά και παθητικών.

Υλοποιούν προγράμματα απασχόλησης που αφορούν επιχειρήσεις οι οποίες θέλουν να προσλάβουν προσωπικό επιχορηγώντας τμήμα του μισθολογικού και μη μισθολογικού κόστους αλλά και ανέργων που ενδιαφέρονται να ανοίξουν δική τους επιχείρηση. Επίσης κατά διαστήματα υλοποιεί προγράμματα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας για τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας και προγράμματα κοινωφελούς χαρακτήρα όπου δίνεται έμφαση στην ένταξη ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (μακροχρόνια άνεργοι, αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών, ΑμεΑ, δικαιούχοι ΚΕΑ κλπ). Προϋπόθεση για την ένταξη κάποιου στα προγράμματα απασχόλησης του ΟΑΕΔ είναι η έκδοση κάρτας ανεργίας.

Στον ΟΑΕΔ λειτουργεί ένα δίκτυο εξειδικευμένων εργασιακών συμβούλων ανέργων και εργοδοτών όπου ο στόχος τους είναι να λειτουργήσουν διαμεσολαβητικά μεταξύ εργοδότη και δυνητικά εργαζομένου. Συγκεκριμένα ο σύμβουλος εργοδοτών έρχεται σε επαφή με επιχειρήσεις της περιοχής του προκειμένου να εντοπίσει πιθανές κενές θέσεις εργασίας. Στη συνέχεια ο σύμβουλος ανέργων, αναζητά από την δεξαμενή των ανέργων τα άτομα που διαθέτουν το προφίλ της συγκεκριμένης θέσης ώστε να τους υποδείξει στην επιχείρηση.

Παράλληλα, οργανώνονται κατά διαστήματα προγράμματα ομαδικής συμβουλευτικής που αφορούν «Τεχνικές Αναζήτησης Εργασίας», καθώς και «Συμβουλευτικής Ανάλυσης Επιχειρηματικών Πρωτοβουλιών», στα οποία μπορούν να συμμετάσχουν οι εγγεγραμμένοι άνεργοι δωρεάν (Τητήρου Χ., 2010).

- **Ιδιωτικά Γραφεία Εύρεσης Εργασίας.** Πρόκειται για επιχειρήσεις που έχουν ως αντικείμενο εργασίας τους, την εύρεση προσωπικού για λογαριασμό άλλων επιχειρήσεων ή ιδιωτών έναντι αμοιβής. Υπάρχουν γραφεία που ειδικεύονται στην εύρεση προσωπικού συγκεκριμένων ειδικοτήτων όπως για παράδειγμα οικιακών βοηθών, άτομα για φύλαξη ηλικιωμένων κ.α.
- **Εφημερίδες, Έντυπα.** Πολλές από τις εφημερίδες ευρείας κυκλοφορίας, διαθέτουν συνήθως μια φορά την εβδομάδα ειδικό ένθετο που αφορά την αγορά εργασίας παρέχοντας πληροφορίες για θέσεις εργασίας στον ιδιωτικό ή τον δημόσιο τομέα. Ιδιωτικές επιχειρήσεις απευθύνονται σε αυτές για να δημοσιεύσουν αγγελίες ζήτησης προσωπικού ενώ συχνά δημοσιεύουν και προκηρύξεις του δημόσιου τομέα για θέσεις μόνιμου ή θέσεις προσωρινής απασχόλησης. Ακόμα όμως και οι εφημερίδες που δε διαθέτουν ειδικό ένθετο περιλαμβάνουν σε κάποιο σημείο θέσεις εργασίας. Με αντίστοιχο τρόπο στις επαρχιακές πόλεις, οι τοπικές εφημερίδες δημοσιεύουν θέσεις εργασίας ή προκηρύξεις που αφορούν την περιοχή.

Κατά το παρελθόν, τουλάχιστον 15 χρόνια πριν, οι εφημερίδες αποτελούσαν μια από τις βασικότερες πηγές πληροφόρησης σχετικά με την αναζήτηση εργασίας. Στις μέρες μας που η τεχνολογία έχει εισχωρήσει σε όλους τους τομείς της ζωής μας και είναι σε θέση να παρέχει άμεση ενημέρωση με δυνατότητα συνεχούς επικαιροποίησης της πληροφορίας, θεωρούμε ότι τείνει να αντικαταστήσει τα έντυπα μέσα.

- **Εξειδικευμένες Εκδόσεις.** Στο χώρο των εκδόσεων υπάρχουν τόσο εφημερίδες όσο και περιοδικά που έχουν εξειδικευμένο χαρακτήρα (π.χ. Ναυτεμπορική, περιοδικό RAM κλπ). Στα έντυπα αυτά συχνά συναντάμε αγγελίες που αφορούν το αντικείμενο του συγκεκριμένου κλάδου όπως για παράδειγμα Υπάλληλο Ναυτιλιακού Γραφείου, Προγραμματιστή Η/Υ κ.α.). Έτσι εάν κάποιος αναζητά εργασία σε συγκεκριμένο κλάδο ο οποίος εκδίδει αντίστοιχο έντυπο, καλό θα ήταν να το αναζητήσει.

- **Γραφεία Διασύνδεσης Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.** Όλα τα Ανώτατα ιδρύματα διαθέτουν σήμερα γραφεία διασύνδεσης. Ο ρόλος τους είναι να παρέχουν διασύνδεση των αποφοίτων τους με την αγορά εργασίας. Παρέχουν πληροφόρηση σχετικά με δυνατότητες απασχόλησης των αποφοίτων της σχολής τους, τους τομείς απασχόλησης που σχετίζονται με τις σπουδές τους αλλά και ευκαιρίες εκπαίδευσης για συνέχιση των σπουδών, συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα κ.α. Στις δράσεις τους ορισμένες φορές, περιλαμβάνονται και εργαστήρια τρόπων αναζήτησης εργασίας.
- **Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού.** Πρόκειται για μια ανεξάρτητη αρχή που είναι επιφορτισμένη με αρμοδιότητες επιλογής προσωπικού για τον Δημόσιο και ευρύτερα Δημόσιο τομέα. Εκδίδει τις προκηρύξεις, παραλαμβάνει, αξιολογεί και ελέγχει τις αιτήσεις των υποψηφίων και δημοσιεύει τα αποτελέσματα των επιτυχόντων.
- **Ιστοσελίδες με θέμα την εργασία.** Υπάρχουν διαδικτυακοί τόποι όπου έχουν ως βασικό αντικείμενό τους την πληροφόρηση πάνω σε θέματα απασχόλησης. Τέτοιες σελίδες είναι το www.diorismos.gr, www.kariera.gr κλπ. Εκεί μπορεί να βρει κάποιος αγγελίες για θέσεις εργασίας, προκηρύξεις για θέσεις στο δημόσιο, προγράμματα απασχόλησης του ΟΑΕΔ ή άλλων Φορέων (π.χ. Υπουργείο Ανάπτυξης, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης κλπ).
- **Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης π.χ. Facebook.** Στις μέρες μας είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη η χρήση κοινωνικών δικτύων όπως το Facebook, που αποτελεί ίσως τη μεγαλύτερη διαδικτυακή κοινότητα χρηστών. Σε αυτή μπορεί κανείς να ενημερωθεί για οποιοδήποτε θέμα τον ενδιαφέρει ενώ συχνά αποτελεί και χώρο δημοσίευσης αγγελιών για θέσεις εργασίας.
- **LinkedIn.** Είναι ένας ιστοχώρος επαγγελματικής κοινωνικής δικτύωσης όπου οι χρήστες του, το χρησιμοποιούν για σύνδεση και αναζήτηση εργασίας. Οι εταιρείες χρησιμοποιούν το LinkedIn για την πρόσληψη εργαζομένων και για την παροχή πληροφοριών σχετικά με την εταιρεία τους σε υποψήφιους εργαζόμενους.

Τα μέλη του LinkedIn μπορούν να αναζητήσουν θέσεις εργασίας, να συμμετέχουν σε ομάδες, να ψάχνουν εταιρείες και να επικοινωνήσουν με άλλα μέλη για επαγγελματικούς σκοπούς.

- **Κύκλος Γνωριμιών.** Στο πεδίο αυτό συγκαταλέγονται γνωστοί, φίλοι, συγγενείς, συμπατριώτες κλπ. Σύμφωνα με τον Montgomery, *«τα επίσημα κανάλια (formal channels) συνήθως δεν προσφέρουν καμία ευκαιρία στους μετανάστες, σε αντίθεση με τα δίκτυα (networks)»*. Μιλώντας για επίσημα κανάλια αναφέρεται στους επίσημους φορείς ενώ με την έννοια δίκτυα αναφέρεται στα άτυπα δίκτυα που δημιουργούν οι μετανάστες στην προσπάθειά τους να προσαρμοστούν και σταδιακά να ενσωματωθούν στην «νέα πατρίδα». Οι ίδιοι εμπιστεύονται το δίκτυο τους που συνήθως τους στηρίζει σε διάφορες πτυχές της ζωής τους (Goel, D, Lang, Kevin, 2016).

Είναι πολύ σημαντικό όταν βρισκόμαστε σε διαδικασία αναζήτησης εργασίας, να γνωστοποιούμε αυτό το γεγονός τόσο στα άτομα του στενού μας περιβάλλοντος όσο και σε φίλους/γνωστούς που βρίσκονται στο ευρύτερο περιβάλλον μας. Πολλές φορές ακόμα και ο διπλανός μας ή ένα κοντινό μας πρόσωπο δε γνωρίζει ότι έχουμε ανάγκη τη βοήθειά του, στην περίπτωσή μας την πληροφορία που πιθανόν έχει σχετικά με μια θέση εργασίας στην εταιρία που εργάζεται, με μια αγγελία που είδε πρόσφατα, με τη θέση εργασίας που ζητάει κάποιος γνωστός του. Στις μικρές κοινωνίες, ο κύκλος γνωριμιών είναι αυτός που παίζει πρωταρχικό ρόλο στην εύρεση εργασίας. Μπορεί να πληροφορήσει, να προτείνει, να εγγυηθεί για το ήθος και την υπευθυνότητά μας και πολλές φορές να παίζει ουσιαστικότερο ρόλο από ότι ένα άριστο βιογραφικό σημείωμα.

2.4.2 Η Φανερή και Κρυφή Αγορά Εργασίας

Θα μπορούσαμε να παρομοιάσουμε την αγορά εργασίας με ένα παγόβουνο. Όπως φαίνεται και στο σκίτσο, αποτελείται από δύο μέρη, τη φανερή και την κρυφή αγορά εργασίας.

Διάγραμμα/ Εικόνα 2.2. Η Φανερή και Κρυφή Αγορά Εργασίας

Φανερή αγορά εργασίας περιλαμβάνει τις θέσεις εργασίας οι οποίες δημοσιοποιούνται με κάποιον τρόπο. Οι επιχειρήσεις δημοσιεύουν αγγελίες στον τύπο, στο internet, απευθύνονται σε δημόσια ή ιδιωτικά γραφεία εύρεσης προσωπικού και κάνουν γνωστή την πρόθεσή τους να προσλάβουν προσωπικό. Αυτό είναι το εμφανές τμήμα του παγόβουνου (Τητήρου, Χ. 2010).

Το μη εμφανές τμήμα του που είναι και το μεγαλύτερο αφορά την κρυφή αγορά εργασίας. Τουλάχιστον το ήμισυ των θέσεων εργασίας διατίθεται μέσω των «άτυπων δικτύων» (Goel D., Lang, K. 2016). Πολλές επιχειρήσεις για τους δικούς τους λόγους ακόμα και όταν έχουν ανάγκη πρόσληψης προσωπικού δεν τη δημοσιοποιούν. Συχνά ανατρέχουν σε αρχείο βιογραφικών σημειωμάτων, ενημερώνουν το προσωπικό τους προκειμένου να προκαλέσουν εσωτερική κινητικότητα ή να προσελκύσουν υποψηφίους που διαθέτουν συστάσεις.

Ο υποψήφιος που αναζητά εργασία, προκειμένου να προσεγγίσει την κρυφή αγορά εργασίας θα πρέπει να επιχειρήσει να έρθει σε επαφή με τις επιχειρήσεις που πιθανόν τον

ενδιαφέρουν μέσω της «αυθόρμητης υποψηφιότητας», κάνοντας γνωστή δηλαδή στον εργοδότη την επιθυμία του να εργαστεί στη συγκεκριμένη επιχείρηση καθώς και τις ικανότητες και δεξιότητές του. Θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι περίπου 7 στις 10 θέσεις βρίσκονται στην κρυφή αγορά εργασίας.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η διαδικασία αναζήτησης εργασίας δεν είναι απλή υπόθεση. Το άτομο που αναζητά εργασία είναι πολύ βασικό να γνωρίζει που θα πρέπει να αναζητήσει την πληροφορία και με ποιόν τρόπο θα πρέπει να προσεγγίσει τον εργοδότη.

Οι μετανάστες όπως είδαμε και παραπάνω αποτελούν ένα σημαντικό τμήμα του εργατικού δυναμικού της χώρας μας. Θα είχε ενδιαφέρον να μελετήσουμε κατά ποσό αναζητούν εργασία αλλά και τους τρόπους που χρησιμοποιούν προκειμένου να βρουν τη θέση εργασίας που αναζητούν.

3 ΕΡΕΥΝΑ

3.1 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αντικείμενο της συγκεκριμένης εργασίας αποτελεί η διερεύνηση των Τρόπων αναζήτησης εργασίας των οικονομικών μεταναστών που βρίσκονται στην Ελλάδα.

Συγκεκριμένα θα επιχειρηθεί η καταγραφή των τεχνικών που χρησιμοποιούν κατά τη διαδικασία ένταξης ή επανένταξης στην αγορά εργασίας.

Με τον όρο *Τεχνικές Αναζήτησης Εργασίας* εννοούμε τους τρόπους και τα μέσα που χρησιμοποιεί κάποιος προκειμένου να προσεγγίσει και να κατακτήσει τη θέση εργασίας που επιθυμεί. Βασικά στοιχεία κατά τη διαδικασία αναζήτησης εργασίας αποτελούν:

- Η πληροφορία, να είναι κάποιος σε θέση να εντοπίσει την έγκυρη πληροφορία έγκαιρα.
- Η σύνταξη βιογραφικού σημειώματος, να μπορεί ο υποψήφιος μέσα σε λίγες σελίδες να δώσει μια ουσιαστική περιγραφή των τυπικών προσόντων και δεξιοτήτων του.
- Η συνέντευξη επιλογής προσωπικού, να μπορεί σε λίγα λεπτά να υποστηρίξει την υποψηφιότητά του, με την παρουσία του να πείσει τον εργοδότη ότι είναι ο «κατάλληλος» άνθρωπος για τη θέση που ο πρώτος αναζητά.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν είναι τα ακόλουθα:

1. Με ποιους τρόπους οι οικονομικοί μετανάστες αναζητούν εργασίας;
2. Διαφοροποιούνται οι τεχνικές ανάλογα με το φύλο;
3. Διαφοροποιούνται οι τεχνικές ανάλογα με την ηλικία;
4. Διαφοροποιούνται οι τεχνικές ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο;
5. Διαφοροποιούνται οι τεχνικές ανάλογα με το διάστημα παραμονής στην Ελλάδα;

3.1.1. Σκοπός και Στόχος της Έρευνας

Γενικός σκοπός αυτής της ερευνητικής προσπάθειας είναι να εντοπιστούν οι τεχνικές με τις οποίες οι οικονομικοί μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα, αναζητούν εργασία.

Οι ειδικοί στόχοι της έρευνας που απορρέουν από τον παραπάνω γενικό σκοπό είναι:

- Να εξεταστεί η σχέση της μεταβλητής «φύλο» με τις τεχνικές αναζήτησης εργασίας προκειμένου να δούμε εάν υπάρχουν διαφοροποιήσεις ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες.
- Να εξεταστεί η σχέση της μεταβλητής «ηλικία» με τις τεχνικές αναζήτησης εργασίας προκειμένου να δούμε εάν υπάρχουν διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις διάφορες ηλικιακές ομάδες.
- Να εξεταστεί η σχέση της μεταβλητής «εκπαιδευτικό επίπεδο» με τις τεχνικές αναζήτησης εργασίας προκειμένου να δούμε εάν υπάρχουν διαφοροποιήσεις ανάλογα με την εκπαιδευτική βαθμίδα.

3.1.2 Μεθοδολογία - Μέθοδος

Η μεθοδολογία που επιλέχθηκε προκειμένου να δώσει έγκυρες απαντήσεις στο ερευνητικό ζήτημα είναι συνδυασμός ποιοτικής και ποσοτικής προσέγγισης.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήσαμε για τη διεξαγωγή της ποσοτικής έρευνας είναι η Επισκόπηση. Πρόκειται για μια περιγραφική μέθοδο, η οποία μας επιτρέπει να προσεγγίσουμε μεγάλο αριθμό περιπτώσεων και να συλλέξουμε δεδομένα. Επιπλέον η συγκεκριμένη μέθοδος παρέχει τη δυνατότητα συλλογής δεδομένων που επιδέχονται στατιστική ανάλυση. (Cohen – Manion, 2000).

Προκειμένου όμως να διερευνήσουμε σε βάθος το θέμα, πραγματοποιήσαμε συνεντεύξεις με άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα όσο και με εργασιακούς συμβούλους που εργάζονται σε Κέντρα Προώθησης της Απασχόλησης της Περιφέρειας Ηπείρου.

3.1.3 Ομάδα Στόχος/ Μέθοδος Δειγματοληψίας

Ως αντικειμενικός πληθυσμός της έρευνας ορίζεται το σύνολο των οικονομικών μεταναστών που ζουν νόμιμα στην Ελλάδα από τους οποίους ενδιαφερόμαστε να συλλέξουμε πληροφορίες σχετικές με τις τεχνικές που χρησιμοποιούν στην προσπάθειά τους να βρουν εργασία.

Ο υπό μελέτη πληθυσμός της έρευνας είναι οι οικονομικοί μετανάστες που θα προσέλθουν στα Κέντρα Προώθησης της Απασχόλησης του ΟΑΕΔ της Περιφέρειας Ηπείρου κατά την περίοδο Οκτώβριος – Νοέμβριος 2019.

Τη συγκεκριμένη περίοδο υπάρχει μεγάλη προσέλευση στον ΟΑΕΔ ανέργων γενικά μεταξύ των οποίων και μεταναστών, λόγω χορήγησης του εποχιακού επιδόματος αλλά και ταμείου ανεργίας.

3.1.4 Τα Εργαλεία

Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε προκειμένου να εξασφαλισθεί η αξιοπιστία της διαδικασίας και η συλλογή δεδομένων είναι ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς, το οποίο συμπλήρωναν μόνοι τους ή όταν υπήρχε πρόβλημα κατανόησης του γραπτού λόγου, συμπληρώθηκε με τη βοήθεια του ερευνητή. Στις περιπτώσεις αυτές υπαγορεύαμε τις ερωτήσεις και καταγράφαμε τις απαντήσεις όπως ακριβώς τις εξέφραζε ο ερωτώμενος.

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων παρατίθεται στο τέλος της εργασίας (Παράρτημα 1)

Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε ποικιλία ερωτήσεων, κλειστού και ανοιχτού τύπου. Οι κλειστές ερωτήσεις προέκυψαν τόσο μελετώντας τις διαθέσιμες πηγές αναζήτησης εργασίας που προκύπτουν από τη βιβλιογραφία, όσο και από απαντήσεις που έδωσαν οικονομικοί μετανάστες και μη, σε συζητήσεις που προηγήθηκαν της έρευνας.

Εκτός των προεπιλεγμένων απαντήσεων σε κάποιες περιπτώσεις δίδονταν και η επιλογή «άλλο» προκειμένου να συμπεριλάβουμε και απαντήσεις που αρχικά δεν είχαμε υπολογίσει.

Π.χ. Λόγος Εισόδου στην Ελλάδα

Εύρεση Εργασίας	☐
Οικογενειακή Επανάνωση	☐
Σπουδές	☐
Κοινωνικό-Οικονομική Κατάσταση στη Χώρα	☐
Άλλο	☐

Εκτός από τις κλειστού τύπου ερωτήσεις το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε και ανοικτές π.χ. *Τι εργασία αναζητάτε;*

Στόχος των ερωτήσεων ανοικτού τύπου είναι να εκφραστούν ελεύθερα οι ερωτώμενοι χωρίς τον περιορισμό μιας κλειστής ερώτησης γεγονός που θα βοηθήσει στον εμπλουτισμό και την εμβάθυνση των ευρημάτων.

Μετά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων ζητήσαμε από ένα μέρος του δείγματος να μας παραχωρήσει συνέντευξη. Πραγματοποιήσαμε 20 συνεντεύξεις ανοικτού τύπου με μετανάστες έχοντας ως αφετηρία το συμπληρωμένο ερωτηματολόγιο στην ουσία αφήνοντάς τους να μιλήσουν «ελεύθερα» για την εμπειρία τους σχετικά με την αναζήτηση εργασίας.

3.1.5 Πιλοτική Έρευνα

Πριν καταλήξουμε στην τελική μορφή του ερωτηματολογίου πραγματοποιήσαμε πιλοτική έρευνα. Το υπό διαμόρφωση ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε 15 άτομα που αναζητούν εργασία και τους ζητήθηκε να απαντήσουν σε ανοιχτή ερώτηση «με ποιους τρόπους αναζητάτε εργασία»; με στόχο να εντοπίσουμε τις πιθανές απαντήσεις. Ελέγχθηκε επίσης η σαφήνεια των ερωτήσεων καθώς και ο χρόνος συμπλήρωσης. Τα αποτελέσματα της πιλοτικής μας βοήθησαν να τροποποιήσουμε τη διατύπωση ερωτήσεων που χαρακτηρίστηκαν «ασαφείς» καθώς και να οριστικοποιήσουμε τις εναλλακτικές απαντήσεις στις κλειστού τύπου ερωτήσεις.

Ο χρόνος που απαιτείται για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου υπολογίστηκε στα πέντε λεπτά (5').

3.2 ΕΥΡΗΜΑΤΑ

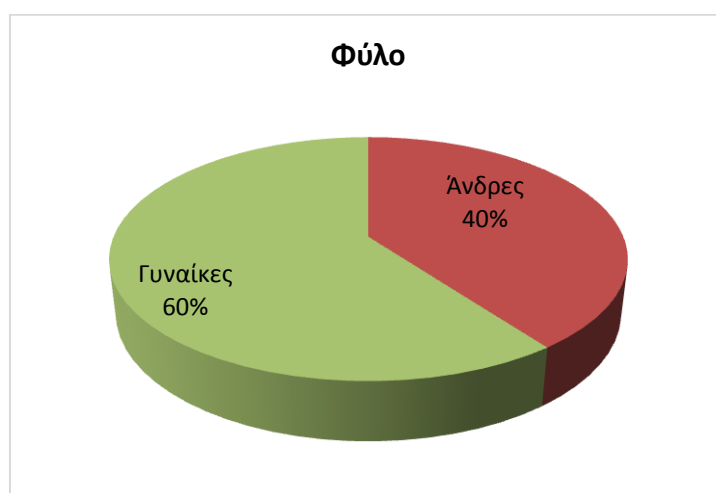
Η Έρευνα πραγματοποιήθηκε σε διάστημα κατά τη διάρκεια των μηνών Οκτωβρίου – Νοεμβρίου 2019, στην περιοχή της Ηπείρου. Διανεμήθηκαν ερωτηματολόγια σε μετανάστες που προσήλθαν στις υπηρεσίες του ΟΑΕΔ τη συγκεκριμένη περίοδο και αναζητούσαν εργασία. Ο αρχικός στόχος ήταν να παραλάβουμε συμπληρωμένα τουλάχιστον 100 ερωτηματολόγια προκειμένου το δείγμα μας να θεωρείται αξιόπιστο. Η ομάδα στόχος μας ήταν μετανάστες που περιλαμβάνονται στο εργατικό δυναμικό της χώρας, είναι ικανοί και διαθέσιμοι για εργασία.

Συγκεντρώθηκαν 103 ερωτηματολόγια, εκ των οποίων τα 41 αφορούσαν άνδρες και τα 62 γυναίκες.

3.2.1 Δημογραφικά Στοιχεία

3.2.1.1 Φύλο

Συγκεντρώθηκαν 103 ερωτηματολόγια, εκ των οποίων τα 41 αφορούσαν άνδρες και τα 62 γυναίκες.

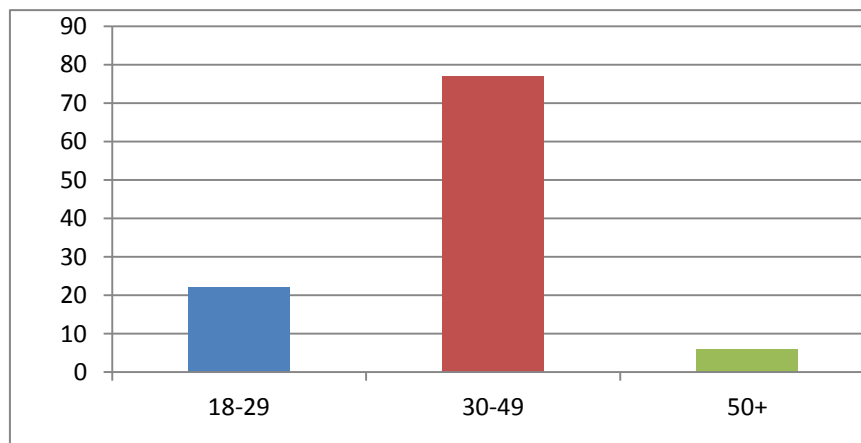

Εικόνα/ Διάγραμμα 3.1. Φύλο

Εάν λάβουμε υπόψιν το στερεότυπο ότι ο «άνδρας πρέπει να ζει την οικογένειά του» μπορούμε να ερμηνεύσουμε το γεγονός ότι οι γυναίκες προς αναζήτηση εργασίας υπερτερούν των ανδρών. Οι άνδρες είναι σε μεγαλύτερο βαθμό ενταγμένοι στην αγορά εργασίας ενώ οι γυναίκες συχνά επιδιώκουν να εργαστούν για να συμπληρώσουν το εισόδημα της οικογένειας.

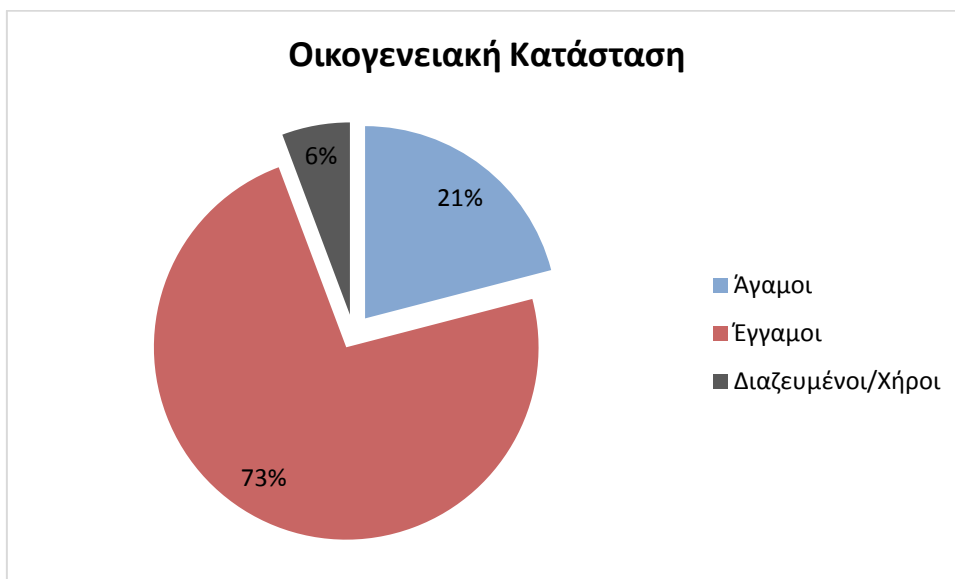
Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα 30-49 ετών, ενώ δεν προέκυψαν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών.

3.2.1.2 Ηλικία

Εικόνα/ Διάγραμμα 3.2. Ηλικία

3.2.1.3 Οικογενειακή Κατάσταση

Εικόνα/ Διάγραμμα 3.3. Οικογενειακή Κατάσταση

Παρατηρώντας το παραπάνω γράφημα, διαπιστώνουμε πως στην πλειοψηφία τους οι μετανάστες είναι έγγαμοι και μάλιστα οι περισσότεροι δηλώνουν ότι έχουν τουλάχιστον 1 παιδί. Αυτό που προέκυψε τόσο από τα ερωτηματολόγια όσο και από τις συνεντεύξεις είναι ότι οι μετανάστες παντρεύονται σε σχετικά νεαρή ηλικία συγκρίνοντας με τους έλληνες. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να ερμηνευθεί εάν λάβουμε υπόψιν μας την ανάγκη για ασφάλεια που υπάρχει στους ανθρώπους. Οι μετανάστες, αναγκασμένοι να ζουν σε μια άλλη χώρα

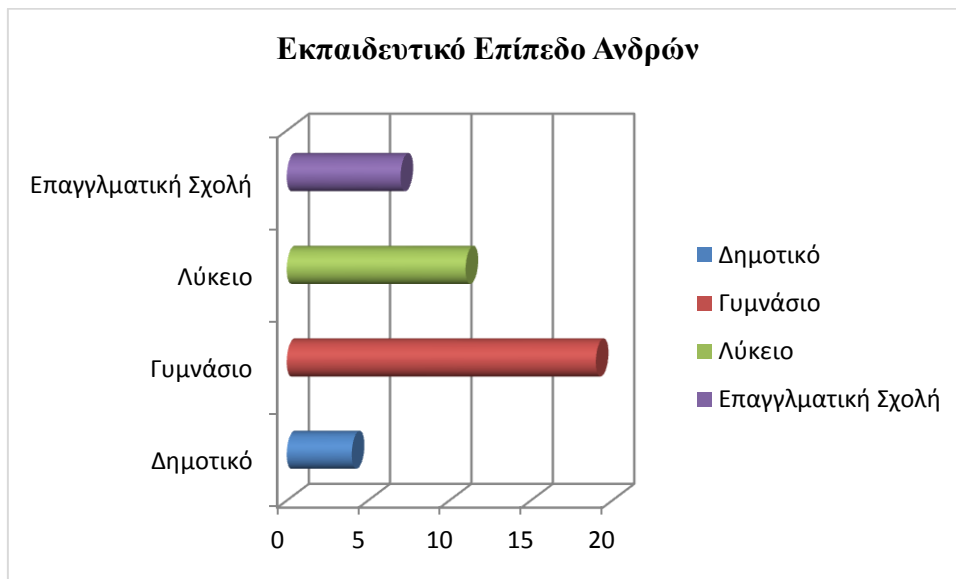
3.2.1.4 Χώρα Προέλευσης

Χώρα Προέλευσης			
	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Αλβανία	36	41	77
Βουλγαρία	2	5	7
Ρουμανία	0	1	1
Τουρκία	0	2	2
Γεωργία	0	3	3
Χιλή	0	1	1
Αφγανιστάν	1	0	1
Βέλγιο	1	0	1
Ιράκ	1	0	1
Γερμανία	0	1	1
Συρία	0	1	1
Τσεχία	0	1	1
Πολωνία	0	1	1
Ρωσία	0	2	2
Κιργιζία	0	1	1
Ουκρανία	0	2	2

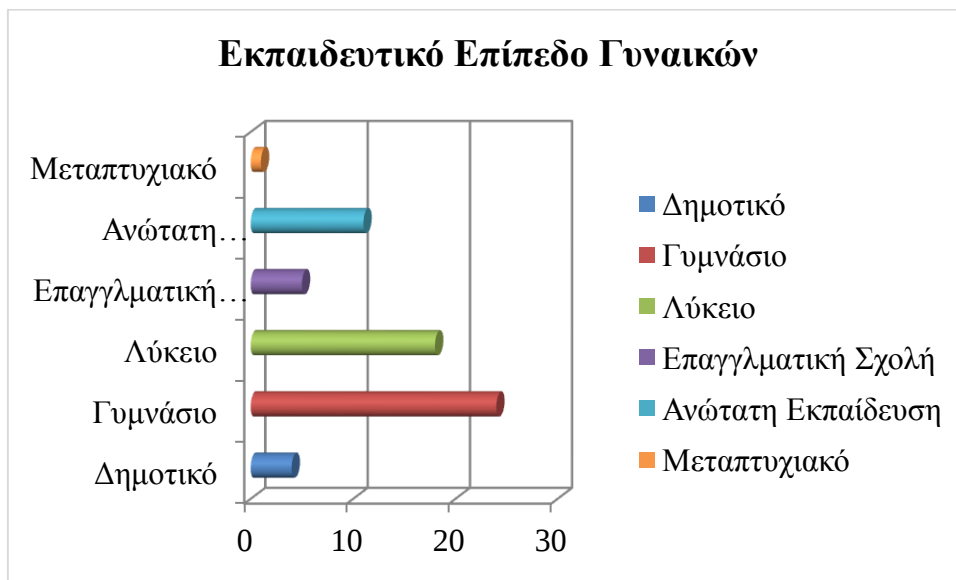
Πίνακας 3.1. Χώρα Προέλευσης

Όπως φαίνεται στον πίνακα, στη συντριπτική πλειοψηφία τους (75%), οι ερωτώμενοι προέρχονται από την **Αλβανία**. Όπως αναφέρθηκε στο πρώτο μέρος της εργασίας, μετά το 1991 και την κατάρρευση του καθεστώτος της Αλβανίας, ένα πολύ μεγάλο κύμα μεταναστών, το μεγαλύτερο τα τελευταία χρόνια κατευθύνθηκε προς την γείτονα Ελλάδα. Σήμερα, σχεδόν 30 χρόνια μετά, ένα μεγάλο μέρος των πρώτων μεταναστών εξακολουθεί να ζει και να εργάζεται στην Ελλάδα. Επιπλέον, στην πορεία των επόμενων χρόνων, έχοντας συγγενείς, χωριανούς και φίλους στην Ελλάδα, κατευθύνθηκαν και άλλοι μετανάστες με στόχο την αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης.

3.2.1.5 Εκπαιδευτικό Επίπεδο

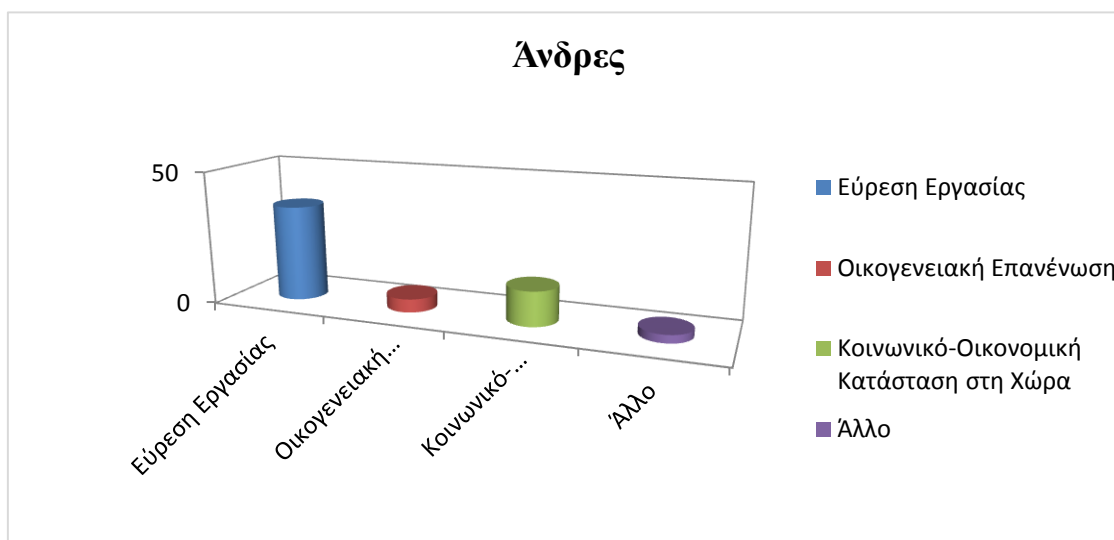

Εικόνα/ Διάγραμμα 3.4. Εκπαιδευτικό Επίπεδο (Άνδρες)

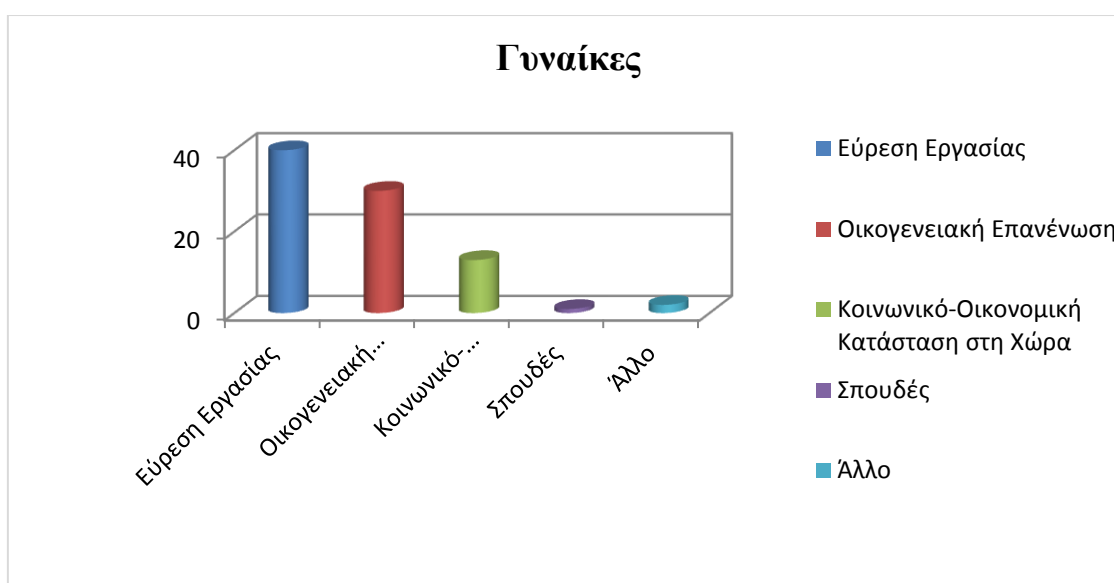

Εικόνα/ Διάγραμμα 3.5. Εκπαιδευτικό Επίπεδο (Γυναίκες)

3.2.1.6. Λόγος Εισόδου στην Ελλάδα

Εικόνα/ Διάγραμμα 3.6. Λόγος Εισόδου στην Ελλάδα (Άνδρες)

Εικόνα/ Διάγραμμα 3.7. Λόγος Εισόδου στην Ελλάδα (Γυναίκες)

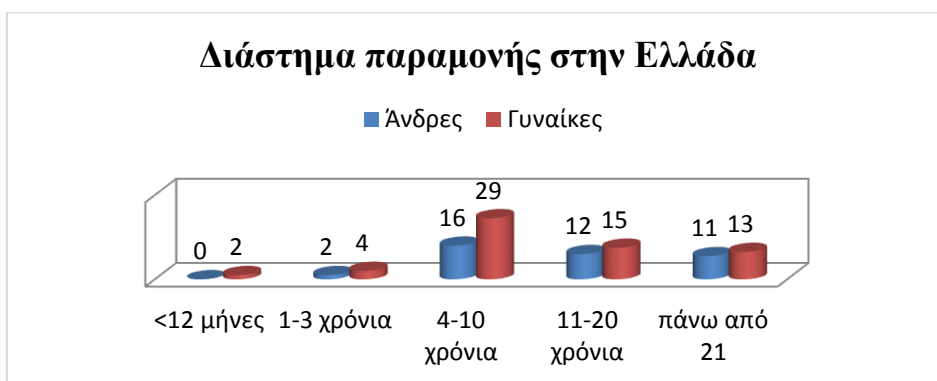
Παρατηρώντας τα δύο γραφήματα, διαπιστώνουμε πως και οι άνδρες και οι γυναίκες εμφανίζουν ως κύριο λόγο εισόδου στην Ελλάδα την εύρεση εργασίας. Ωστόσο δεύτερος βασικότερος λόγος εισόδου στη χώρα για τις γυναίκες εμφανίζεται η οικογενειακή επανένωση. Με τον όρο οικογενειακή επανένωση, στο πλαίσιο της οδηγίας 2003/86/ΕΚ, νοείται η είσοδος και η διαμονή σε κράτος μέλος, των μελών της οικογένειας υπηκόου τρίτης χώρας που διαμένει νόμιμα στο συγκεκριμένο κράτος

μέλος, προκειμένου να διατηρηθεί η οικογενειακή ενότητα, ασχέτως εάν οι οικογενειακοί δεσμοί δημιουργήθηκαν πριν ή μετά την είσοδο του διαμένοντος.

Από τις συνεντεύξεις με τα άτομα προέκυψε πως όταν μια οικογένεια παίρνει την απόφαση να μεταναστεύσει σε μια άλλη χώρα, συνήθως μετακινείται αρχικά ο άνδρας/σύζυγος (ο οποίος στην αλβανική κουλτούρα θεωρείται ως ο «αρχηγός της οικογένειας» , με την προοπτική να ετοιμάσει το περιβάλλον ούτως ώστε στη συνέχεια να ακολουθήσει και η υπόλοιπη οικογένεια. Ο άνδρας είναι αυτός που θα αναζητήσει εργασία, θα φροντίσει να βρει σπίτι και να εξασφαλίσει την απαραίτητη άδεια διαμονής και εργασίας ενώ η γυναίκα μένει στην πατρίδα για να φροντίσει τα παιδιά ιδιαίτερα αν αυτά είναι μικρά. Στη συνέχεια και αφού έχει τακτοποιηθεί ο σύζυγος/ πατέρας ξεκινάει διαδικασία οικογενειακής επανένωσης προκειμένου να πάρει μαζί του και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας (σύζυγο/ ανήλικα τέκνα).

3.2.1.7 Διάστημα παραμονής στην Ελλάδα

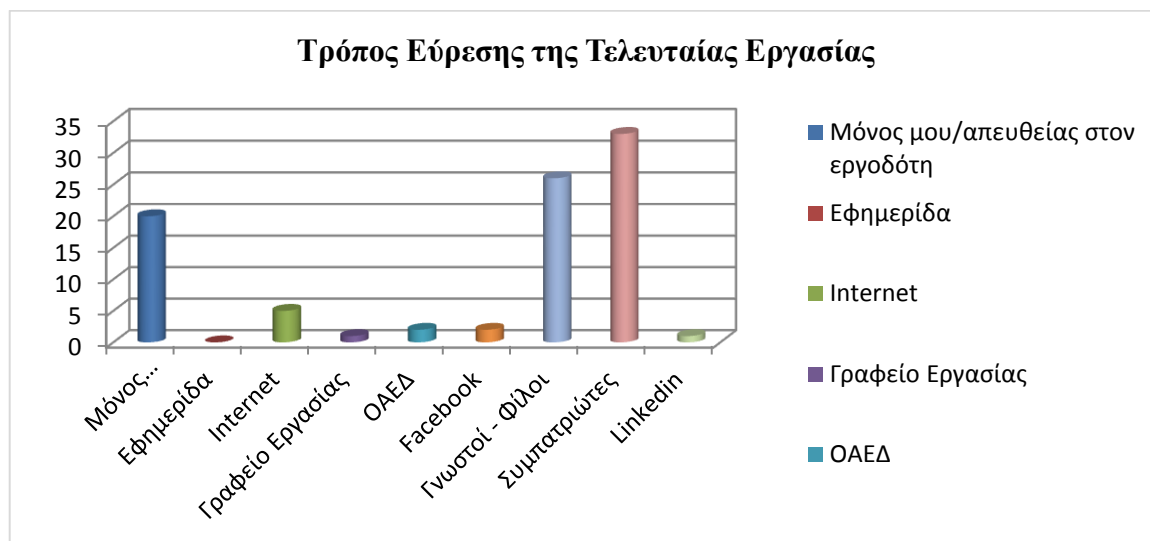
Το 50% περίπου των ερωτηθέντων δήλωσε ότι μένει στην Ελλάδα από 4 έως 10 χρόνια. Το διάστημα αυτό θα λέγαμε ότι είναι αρκετό για να προσαρμοστεί ένα άτομο σε ένα καινούριο περιβάλλον. Το διάστημα αυτό έχουν φροντίσει να επιλύσουν άλλα απαραίτητα ζητήματα για τη διαβίωσή τους όπως η έκδοση απαραίτητων δικαιολογητικών για την άδεια παραμονής και εργασίας τους στη χώρα, στέγαση κλπ. Οπότε είναι πλέον σε θέση να αναζητήσουν εργασία.

Εικόνα/ Διάγραμμα 3.8. Διάστημα Παραμονής στην Ελλάδα

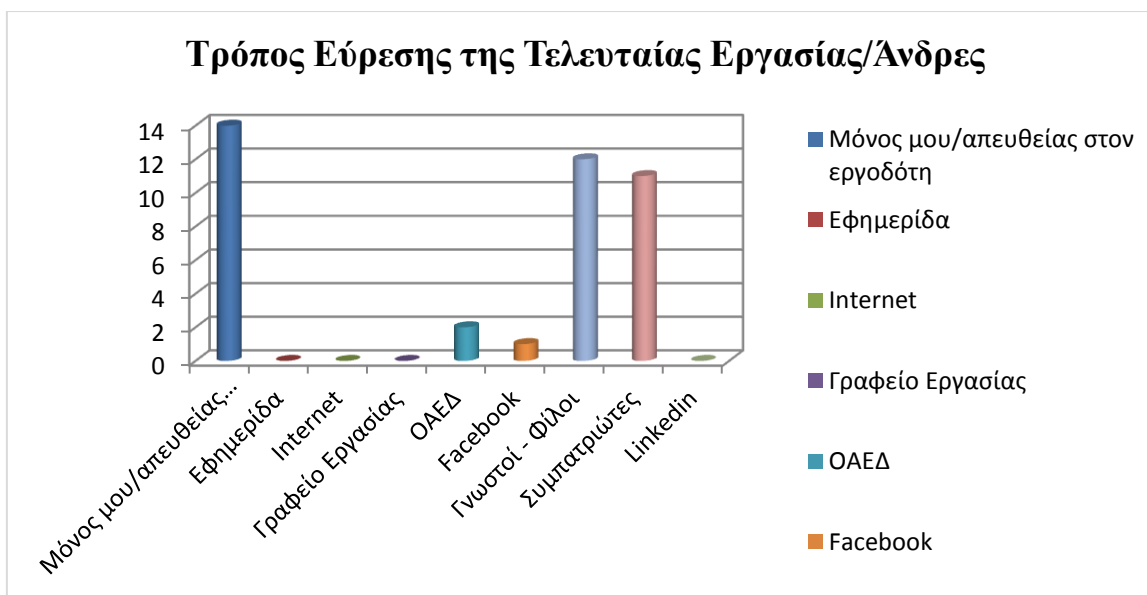
Το σύνολο των ανδρών δήλωσε ότι έχει εργαστεί κατά το παρελθόν στην Ελλάδα, σε αντίθεση με τις οι γυναίκες οι οποίες έχουν εργαστεί σε ποσοστό 77% . Ένα τμήμα αυτών των γυναικών δήλωσε ότι δεν αναζητά εργασία γιατί αυτή την περίοδο έχει δώσει προτεραιότητα στην ανατροφή των παιδιών τους.

3.2.1.8 Με ποιόν τρόπο βρήκατε την τελευταία σας εργασία:

Εικόνα/ Διάγραμμα 3.9. Τρόπος Εύρεσης της Τελευταίας Εργασίας (Σύνολο)

Αξίζει να δούμε όμως τα παρακάτω διαγράμματα όπου φαίνεται πως διαφοροποιούνται οι τρόποι εύρεσης εργασίας ανάλογα με το φύλο.

Εικόνα/ Διάγραμμα 3.10 Τρόπος Εύρεσης της Τελευταίας Εργασίας (Άνδρες)

Εικόνα/ Διάγραμμα 3.11. Τρόπος Εύρεσης της Τελευταίας Εργασίας

Παρατηρώντας τα δύο παραπάνω διαγράμματα, διαπιστώνουμε πως οι άνδρες εκδηλώνουν αυθόρμητα την πρόθεσή τους να εργαστούν, προσεγγίζουν απευθείας τον εργοδότη και του ζητούν εργασία χωρίς τη μεσολάβηση τρίτων προσώπων, ενώ χρησιμοποιούν εξίσου και τα δίκτυα γνωριμιών τους, είτε πρόκειται για συγγενείς, φίλους συμπατριώτες, είτε και για φίλους Έλληνες. Οι γυναίκες από την άλλη μεριά, καταφέρνουν να βρουν μια θέση εργασίας με την υποστήριξη κυρίως συμπατριωτών αλλά και γενικότερα φίλων Ελλήνων.

3.2.1.9. Τι εργασία αναζητούν:

Στην ερώτηση «τι εργασία αναζητάτε;» συναντήσαμε πλήθος απαντήσεων. Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται ομαδοποιημένα να επαγγέλματα που φαίνεται να αναζητούν οι άνεργοι μετανάστες.

Επάγγελμα - Άνδρες	
Οικοδόμος/Εργάτης	47%
Εργάτης Γης	13%
Μάγειρας/Ψήστης	12%
Οδηγός	7%
Τεχνίτης (Υδραυλικός/Ηλεκτρολόγος κλπ)	8%
Σερβιτόρος	4%
Άλλο	9%
Σύνολο	100%

Πίνακας 3.2 Τι Εργασία Αναζητούν οι Άνδρες

Επάγγελμα - Γυναίκες	
Καμαριέρα/Καθαρίστρια	40%
Βοηθός Κουζίνας/Λαντζέρα	13%
Σερβιτόρα	10%
Υπάλληλος Γραφείου	8%
Πωλήτρια	7%
Οικιακή Βοηθός	6%
Εργάτρια σε αγροτικές εργασίες/ιχθυοτροφεία	3%
Baby Sitter	3%
Άλλο	5%
Δεν αναζητώ	5%
Σύνολο	100%

Πίνακας 3.3. Τι Εργασία Αναζητούν οι Γυναίκες

Από τους πίνακες (3) και (4) προκύπτει ότι και τα δύο φύλα αναζητούν θέσεις εργασίας χαμηλής εξειδίκευσης. Συνήθως αναζητούν χειρωνακτικές εργασίες, που δεν απαιτούν την ύπαρξη ιδιαίτερων τυπικών προσόντων όπως αυτές του οικοδόμου/εργάτη για τους άνδρες και καθαρίστρια/ καμαριέρα για τις γυναίκες.

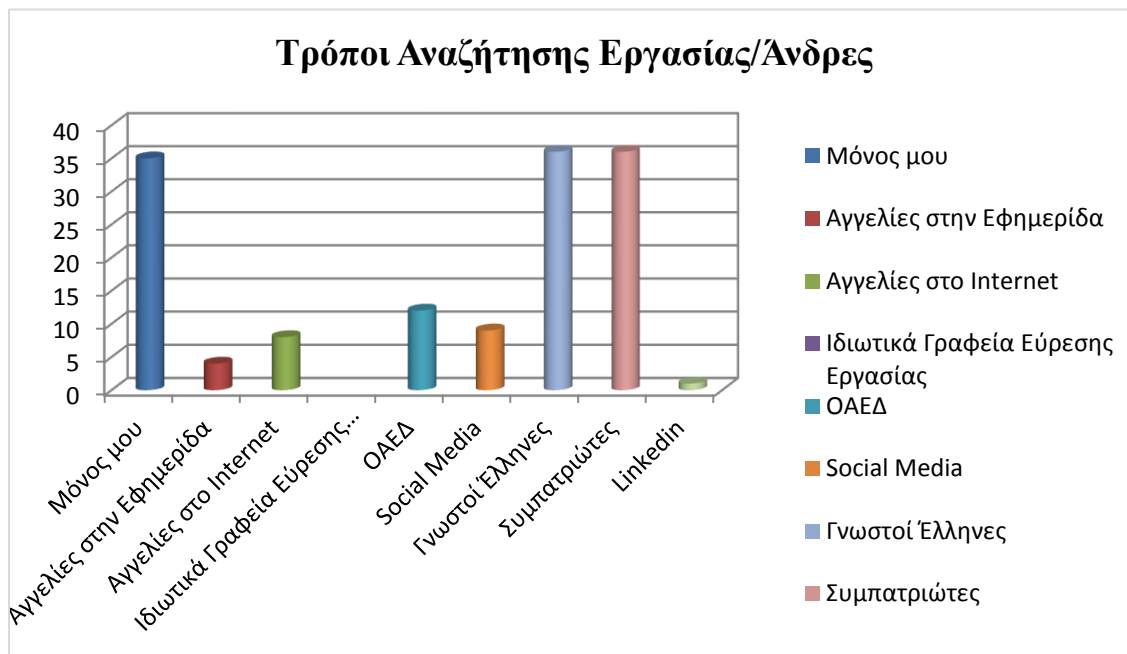
Όπως είδαμε και στην ενότητα της εκπαίδευσης, οι μετανάστες είναι στην πλειοψηφία τους απόφοιτοι γυμνασίου κάτι που συνεπάγεται την έλλειψη ουσιαστικών τυπικών προσόντων. Ακόμα και αν έχουν αποφοιτήσει από το λύκειο ή την ανώτερη εκπαίδευση στη χώρα τους, σε αρκετές περιπτώσεις δεν έχουν ασχοληθεί με την ισοτιμία και την αντιστοιχία των τίτλων σπουδών τους με αποτέλεσμα ακόμα και αν υπάρχει το τυπικό προσόν, ο μετανάστης δε μπορεί να το χρησιμοποιήσει στη χώρα υποδοχής.

Εκείνοι που έχουν προχωρήσει σε διαδικασία αναγνώρισης των τίτλων σπουδών τους (συνήθως οι τεχνίτες όπως ηλεκτρολόγοι, υδραυλικοί κλπ) και απόκτηση των σχετικών αδειών, δήλωσαν ότι αναζητούν εργασία στο αντικείμενο σπουδών τους.

Επιπλέον παρατηρήθηκε ότι οι μετανάστες που προέρχονται από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης ή γενικότερα της Ευρώπης διαθέτουν υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο και αναζητούν εργασίες όπως Υπάλληλος Γραφείου/ Ρεσεψιονίστ κλπ.

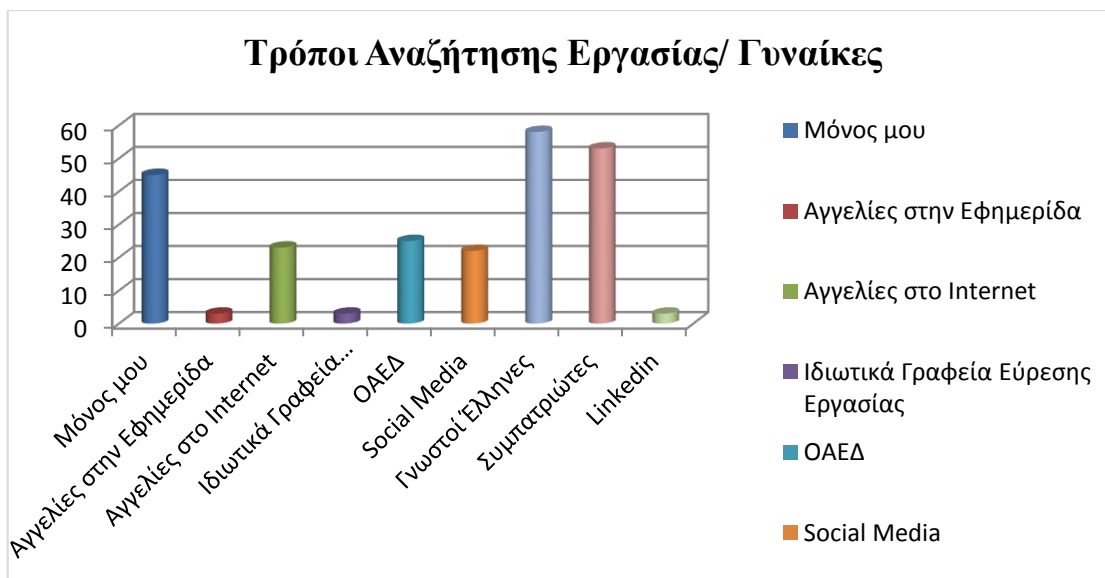
3.2.1.10 Τρόποι Αναζήτησης Εργασίας

Τέλος ερωτήθηκαν με ποιους τρόπους αναζητούν εργασία και οι απαντήσεις τους φαίνεται να διαφοροποιούνται τόσο σε σχέση με το φύλο όσο και με την ηλικία τους.

Εικόνα/ Διάγραμμα 3.12. Τρόποι Αναζήτησης Εργασίας Ανδρών Μεταναστών

Όπως φαίνεται και στο παραπάνω διάγραμμα οι άνδρες κατά κύριο λόγο αναζητούν εργασία μέσω των άτυπων κοινωνικών δικτύων. Αναζητούν εργασία μέσω των συμπατριωτών τους, μέσω του δικτύου γνωριμιών παράλληλα με την απευθείας αναζήτηση στον εργοδότη. Θα περίμενε κανείς να εμφανίζεται υψηλότερα η αναζήτηση μέσω δικτύου συμπατριωτών, όμως θεωρούμε ότι η αναζήτηση εξίσου μέσω δικτύου «γνωστών Ελλήνων» υποδηλώνει έναν σημαντικό βαθμό κοινωνικής ενσωμάτωσης. Αν και στο ερωτηματολόγιο οι επιλογές «γνωστοί/φίλοι Έλληνες» και «συμπατριώτες» εμφανίζονται ως ξεχωριστές, οι ερωτώμενοι (κυρίως άνδρες) φαίνεται να τις αντιμετωπίζουν ως ενιαία. Όσο περισσότερα χρόνια ζουν στην Ελλάδα, τόσο μεγαλύτερο βαθμό ενσωμάτωσης φαίνεται να έχουν. Επιπλέον δεδομένου ότι αναζητούν εργασίες κυρίως χειρωνακτικές, που στις περισσότερες περιπτώσεις συνδέονται με τον τομέα των κατασκευών, στην ουσία αναζητούν θέσεις οι οποίες δεν δημοσιοποιούνται, αλλά βρίσκονται στην κρυφή αγορά εργασίας. Οι εργολάβοι οικοδομών για παράδειγμα, όταν χρειαστούν προσωπικό, έρχονται απευθείας σε επαφή με οικοδόμους τους οποίους έχουν ξανασυνεργαστεί στο παρελθόν ή τους συστήνουν άλλοι εργαζόμενοι.

Διάγραμμα/Εικόνα 3.13. Τρόποι Αναζήτησης Εργασίας Γυναικών Μεταναστριών

Οι γυναίκες με τη σειρά τους αναζητούν εργασία επίσης κατ'αρχήν μέσω των άτυπων κοινωνικών δικτύων. Πρωτίστως απευθύνονται σε γνωστούς Έλληνες και Συμπατριώτες και στη συνέχεια επικοινωνούν απευθείας με τους εργοδότες.

Τα ευρήματα που σχετίζονται με τους τρόπους αναζήτησης εργασίας των γυναικών μεταναστριών της έρευνάς μας, ταυτίζονται με τα ευρήματα της πανελλήνιας έρευνας του ΚΕΘΙ αναφορικά με τη «Γυναικεία Μετανάστευση στην Ελλάδα» το 2007 (Βόνδα κ.α. 2007). Το 34% των γυναικών που συμμετείχαν στο δείγμα προέρχονταν από χώρες διαφορετικές της Αλβανίας, ενώ υπήρχε αρκετά μεγάλη διασπορά (Τουρκία, Ρουμανία, Τσεχία, Πολωνία, Κιργιζία κ.α). Στην περιοχή της Ηπείρου, ο αριθμός των ατόμων που προέρχονται από χώρες πλην της Αλβανίας είναι σχετικά μικρός με αποτέλεσμα να μη δημιουργούνται ισχυρά κοινωνικά δίκτυα μεταξύ συμπατριωτών, οπότε οι μετανάστες προσπαθούν περισσότερο να ενσωματωθούν στην τοπική κοινωνία. Επιπλέον αρκετοί μετανάστες έχουν παντρευτεί με Έλληνες οπότε εμφανίζουν και έναν μεγαλύτερο βαθμό ενσωμάτωσης.

Ένας σημαντικός αριθμός δηλώνει ότι αναζητά εργασία μέσω του ΟΑΕΔ αλλά και μέσω του Διαδικτύου και των Social Media όπως το Facebook ή το LinKedin. Ένας πολύ μικρός αριθμός δήλωσε ότι αναζητά εργασία μέσω Αγγελιών στις εφημερίδες και ιδιωτικών γραφείων ευρέσεως εργασίας.

Προβληματισμό προκαλεί το γεγονός ότι σχετικά μικρός αριθμός ατόμων αναζητούν εργασία μέσω του διαδικτύου, αν αναλογιστούμε το εύρος της επίδρασής του, σε όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής. Μέσω του διαδικτύου μπορεί κανείς όχι μόνο να αναζητήσει αγγελίες αλλά και πλήθος πληροφοριών για εταιρείες στις οποίες ενδιαφέρεται να εργαστεί. Αποτελεί έναν τρόπο αναζήτησης που δεν απαιτεί κόστος ούτε δημιουργεί περιορισμό χρόνου δεδομένου ότι είναι διαθέσιμο 24 ώρες το 24ωρο. Οι νεαρότεροι σε ηλικία μετανάστες (18-29 ετών) καθώς και όσοι έχουν τελειώσει ανώτατες σπουδές δηλώνουν σε μεγαλύτερη συχνότητα ότι αναζητούν εργασία μέσω του διαδικτύου από ότι οι υπόλοιποι. Γενικότερα, φαίνεται να συνδέεται η χρήση του διαδικτύου με την ηλικία καθώς η χρήση μειώνεται με την αύξηση της ανεργίας. Αυτό πιθανόν να οφείλεται στο γεγονός ότι οι νεότεροι εμφανίζουν μια γενικότερη εξοικείωση με την τεχνολογία και τη χρήση του διαδικτύου από ότι όσοι βρίσκονται στη μέση ηλικία που είναι σε μεγάλο βαθμό ακόμα ψηφιακά αναλφάβητοι.

Οι γυναίκες χρησιμοποιούν περισσότερο το διαδίκτυο ως μέσο αναζήτησης εργασίας από ότι οι άνδρες.

3.2.2 Ερμηνεία Ευρημάτων

Στην παρούσα εργασία έγινε προσπάθεια μιας πρώτης διερεύνησης και καταγραφής των τρόπων αναζήτησης εργασίας των μεταναστών που βρίσκονται στην Ελλάδα τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Από τη στατιστική επεξεργασία των στοιχείων που συλλέξαμε προκύπτει ότι οι μετανάστες που βρίσκονται στην Ελλάδα αναζητούν εργασία. Συγκεκριμένα προέκυψε ότι:

- Η πλειοψηφία των μεταναστών που βρίσκονται στην Ελλάδα προέρχεται από την γείτονα Αλβανία. Ακολουθούν οι μετανάστες που προέρχονται από τη Βουλγαρία και τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.
- **Οι γυναίκες βιώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό από τους άνδρες την κατάσταση της ανεργίας.** Στο σύνολο του πληθυσμού (και όχι μόνο των μεταναστών), οι γυναίκες αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη δυσκολία στην προσπάθειά τους να ενταχθούν στην αγορά εργασίας.

- Οι περισσότεροι είναι έγγαμοι και έχουν τουλάχιστον 2 παιδιά. Αρκετοί από αυτούς διαβιούν σε «διευρυμένες οικογένειες», έχοντας μαζί τους, τους γονείς ή τα αδέρφια τους.
- Το **εκπαιδευτικό επίπεδο των γυναικών** είναι υψηλότερο από αυτό των ανδρών, οι οποίοι συνήθως είναι απόφοιτοι γυμνασίου. Οι νεότεροι (18-29) έχουν υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις έχουν αποφοιτήσει από ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Επιπλέον οι μετανάστες που προέρχονται από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης έχουν υψηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο από τους υπόλοιπους (συνήθως τριτοβάθμια εκπαίδευση).
- **Ως κύριος λόγος εισόδου στην Ελλάδα δηλώνεται η «εύρεση εργασίας»**, ενώ οι γυναίκες σε μεγάλο βαθμό 45% εισέρχονται στη χώρα για λόγους οικογενειακής επανένωσης. Συχνά ο άνδρας/ προστάτης της οικογένειας μεταναστεύει προς αναζήτηση εργασίας και αργότερα ακολουθεί η σύζυγος και τα παιδιά. Στην έρευνά μας συναντήσαμε σε αρκετές περιπτώσεις άτομα που δήλωσαν ότι ο/η σύντροφός τους είναι Έλληνας και στην ουσία αυτός ήταν ο λόγος που ήρθαν στη χώρα. Υπάρχει αντιστοιχία των στοιχείων της έρευνας με εκείνα της ΕΛ.ΣΤΑΤ από την τελευταία απογραφή του 2011, που εμφανίζουν την εύρεση εργασίας ως βασικό λόγο εισόδου στη χώρα και την οικογενειακή επανένωση ως αμέσως επόμενο.
- Οι περισσότεροι μετανάστες **αναζητούν εργασίες χειρονακτικές** οι οποίες δεν απαιτούν εξειδίκευση όπως «εργάτης οικοδομής», «εργάτης γης/ιχθυοτροφείου», «καμαριέρα/ καθαρίστρια», «λαντζέρα» κλπ. Αυτό πιθανόν σχετίζεται με την απουσία ιδιαίτερων τυπικών προσόντων ή και την απαξίωση των προσόντων που διαθέτουν. Ακόμα και όταν διαθέτουν τίτλους σπουδών δε μπαίνουν σε διαδικασία αναγνώρισής τους λόγω της πολυπλοκότητας του συστήματος ή την πεποίθηση ότι δε θα τους βοηθήσει επαγγελματικά.
- Στο θέμα «**αναζήτηση εργασίας**» **εμφανίζονται ιδιαίτερα ενεργοί**, συνδυάζοντας διαφορετικούς τρόπους αναζήτησης. Από τα ευρήματα της έρευνας υπερσχύει η **αναζήτηση μέσω των άτυπων κοινωνικών δικτύων** αλλά και η αποτελεσματικότητά τους όσο αφορά το πεδίο «εύρεση εργασίας». Οι μετανάστες δηλώνουν ότι αναζητούν εργασία μέσω του δικτύου γνωστών/ φίλων τόσο συμπατριωτών όσο και Ελλήνων σε ποσοστό 91%.

Μόλις το 37% δηλώνει ότι αναζητά εργασία *μέσω του επίσημου φορέα απασχόλησης (ΟΑΕΔ)*. Εδώ έχει ενδιαφέρον να σημειώσουμε ότι στον ΟΑΕΔ απευθύνεται για εύρεση εργασίας το 40% των γυναικών αλλά μόλις το 29% των ανδρών. Από έρευνα που αφορούσε την παροχή υπηρεσιών σε μετανάστες στην Ελλάδα προέκυψε ότι ο πιο συχνός συνδυασμός υπηρεσιών που επισκέπτονται οι μετανάστες είναι ο ΟΑΕΔ, η Αστυνομία, η Τοπική Διοίκηση και το ΙΚΑ. Οι ίδιοι δηλώνουν ότι είχαν αρνητική εμπειρία από την επαφή τους με τους Δημόσιους Φορείς (Παπαδοπούλου Δ.,2014), οπότε αυτό πιθανόν να τους οδηγεί σε μια επιφυλακτική στάση απέναντι στον Οργανισμό.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι στην ερώτηση «με ποιόν τρόπο βρήκατε την τελευταία σας εργασία;», κανείς δεν απάντησε ότι βρήκε εργασία μέσω του ΟΑΕΔ. Αυτό πιθανόν οφείλεται στο γεγονός ότι στα προγράμματα απασχόλησης του Οργανισμού, μέχρι πρότινος, δεν ήταν δυνατό να ενταχθούν πολίτες τρίτων χωρών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- Η χρήση του διαδικτύου δεν εμφανίζεται ιδιαίτερα διαδεδομένη ως μέσο αναζήτησης εργασίας. Αυτοί που εμφανίζονται να το χρησιμοποιούν περισσότερο είναι οι γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες, οι νέοι σε σχέση με τις μεγαλύτερες ηλικίες και όσοι έχουν ολοκληρώσει ανώτατες σπουδές σε σχέση με τους υπόλοιπους.

3.3 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι οι μετανάστες αντιμετωπίζουν εξίσου δυσκολία στην αναζήτηση εργασίας σε μια ελληνική πραγματικότητα που εξακολουθεί να βάλλεται από έντονη οικονομική κρίση. Οι άνθρωποι αυτοί, δεδομένου ότι στην πλειοψηφία τους βρίσκονται στην Ελλάδα για να εργαστούν, εμφανίζονται πολύ ενεργοί αναφορικά με το πεδίο «Αναζήτηση Εργασίας». Χρησιμοποιούν πλήθος μέσων προκειμένου να ενταχθούν στην αγορά αξιοποιώντας πρωταρχικά τα άτυπα κοινωνικά δίκτυα (γνωστών, φίλων, συμπατριωτών) και δευτερευόντως τα επίσημα (Δημόσια/ ΟΑΕΔ και Ιδιωτικά/ Γραφεία Ευρέσεως Εργασίας).

Οι τρόποι που χρησιμοποιούνται διαφοροποιούνται ανάλογα με το φύλο, την ηλικία και το εκπαιδευτικό επίπεδο. Οι γυναίκες εμφανίζονται να αναζητούν εργασία μέσω γνωστών ελλήνων και συμπατριωτών, ενώ οι άνδρες πρωτίστως βρίσκουν εργασία μόνοι τους προσεγγίζοντας απευθείας τους εργοδότες. Οι νεαρότεροι καθώς και οι απόφοιτοι

τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο βαθμό το διαδίκτυο από τους υπόλοιπους.

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια καταγραφής του προφίλ των μεταναστών που ζουν και αναζητούν εργασία στην Ελλάδα σήμερα και ειδικότερα των τρόπων που χρησιμοποιούν για να βρουν εργασία. Τα αποτελέσματα της έρευνας αποτυπώνουν την πραγματικότητα τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Το δείγμα μας αποτέλεσαν άτομα που διαμένουν στην περιφέρεια Ηπείρου. Το γεγονός ότι η Ήπειρος είναι μια περιφέρεια που πλήττεται ιδιαίτερα από την ανεργία, στο μεγαλύτερο μέρος της διαθέτει μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις, ξενοδοχειακές μονάδες μικρής και μέτριας κλίμακας καθώς και αγροτική παραγωγή δημιουργεί επιφυλάξεις σχετικά με τη γενίκευση των αποτελεσμάτων της έρευνας στο σύνολο του πληθυσμού της χώρας. Θεωρούμε ότι θα μπορούσε να αποτελέσει έναυσμα για περαιτέρω μελέτη και στις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας ώστε να έχουμε συγκρίσιμα αποτελέσματα που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε γενίκευση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Φύλο Άνδρας ☐ Γυναίκα ☐

2. Ηλικία

3. Οικογενειακή Κατάσταση Άγαμος ☐ Αριθμός Παιδιών

 Έγγαμος ☐ Αριθμός Παιδιών

 Διαζευγμένος/Χήρος ☐ Αριθμός Παιδιών

4. Πόσα μέλη της Οικογένειάς σας μένουν μαζί σας στην Ελλάδα;

4.1. Πόσα από αυτά είναι ανήλικα;

5. Εκπαιδευτικό Επίπεδο

Λίγες τάξεις του Δημοτικού ☐

Γυμνάσιο ☐

Λύκειο ☐

Επαγγελματική Σχολή ☐

Ανώτατες Σπουδές ☐

Μεταπτυχιακό/ Διδακτορικό ☐

6. Χώρα Προέλευσης

7. Λόγος Εισόδου στην Ελλάδα (σημειώστε με V σε ένα ή περισσότερα τετράγωνα)

- Εύρεση Εργασίας ☐
- Οικογενειακή Επανένωση ☐
- Σπουδές ☐
- Κοινωνικό - Οικονομική Κατάσταση στη Χώρα σας ☐
- Άλλο (προσδιορίστε)..... ☐

8. Εδώ και πόσο καιρό μένετε στην Ελλάδα;

9. Έγγραφο ταυτοποίησης (σημειώστε με V στο αντίστοιχο τετράγωνο)

- Δελτίο Νόμιμης Διαμονής ☐
- Σύζυγος/γονέας πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ☐
- Ελληνική Ταυτότητα ☐
- Ταυτότητα Πολίτη Ευρωπαϊκής Ένωσης ☐
- Δελτίο Αναγνωρισμένου πρόσφυγα ☐
- Άλλο ☐

10. Έχετε Εργαστεί κατά το παρελθόν στην Ελλάδα;

Ναι ☐ Όχι ☐

11. Με ποιόν τρόπο βρήκατε την τελευταία εργασία σας; (1 επιλογή)

- Μόνος/μόνη μου ☐
- Από Αγγελίες στην Εφημερίδα ☐
- Από Αγγελίες στο Internet ☐
- Ιδιωτικό Γραφείο Εύρεσης Εργασίας ☐
- Ο.Α.Ε.Δ. ☐

Social Media (facebook κλπ)	☐
Γνωστοί/Φίλοι Έλληνες	☐
Από Συμπατριώτες μου	☐
Linkedin	☐

13. Με ποιούς τρόπους αναζητάτε εργασία; (σημειώστε με V σε ένα ή περισσότερα τετράγωνα)

Μόνος/μόνη μου	☐
Από Αγγελίες στην Εφημερίδα	☐
Από Αγγελίες στο Internet	☐
Ιδιωτικό Γραφείο Εύρεσης Εργασίας	☐
Ο.Α.Ε.Δ.	☐
Social Media (facebook κλπ)	☐
Γνωστοί/Φίλοι Έλληνες	☐
Από Συμπατριώτες μου	☐
Linkedin	☐

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1 Βόνδα, Ε. & Ιορδανίδου, Α. & Καπετανόπουλος, Α. & Πορφύρη, Ι. & Τσιβίκης, Ν., (2007), «Η Γυναικεία Μετανάστευση στην Ελλάδα», Αθήνα, εκδόσεις Κ.Ε.Θ.Ι.
- 2 Γκολντιν, Ι. & Κάμερον, Τζ. Μπαλαρατζάν, Μ. (2013), «Αυτοί δεν είναι σαν Εμάς», Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης
- 3 Καβουνίδη, Τζ. (2002), «Χαρακτηριστικά μεταναστών: Το ελληνικό πρόγραμμα νομιμοποίησης του 1998», Αθήνα, εκδόσεις Σάκκουλα
- 4 Καλογεράκη Σ., (1996), «Η διερεύνηση των Μεταναστευτικών Ροών στην Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία και Ιταλία κατά την Οικονομική Κρίση» στο «Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών τόμος 147Β», Αθήνα, εκδόσεις ΕΚΚΕ
- 5 Καμινιώτη, Ο. (2017), «Ανεργία πριν την κρίση και τώρα. Διαφορετικά Χαρακτηριστικά, Ίδιες Λύσεις;», στο «Εργασία και Απασχόληση στην Ελλάδα, Ετήσια Έκθεση ΕΙΕΑΔ», Αθήνα, σ. 47-60
- 6 Καρβουνίδη Τ., (2003), «Έρευνα για την Οικονομική και Κοινωνική Ένταξη των Μεταναστών», Αθήνα, εκδόσεις ΠΑΕΠ
- 7 Μάνος, Ι. - Παπαδοπούλου, Δ. - Μακρυγιάννη Β. (2017), «Μελετώντας Πτυχές της Αλβανικής Μετανάστευσης στην Ελλάδα», Κέντρο για τη Δημοκρατία και τη Συμφιλίωση στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, Θεσσαλονίκη
- 8 Μαράτου-Αλιπράντη, Α. & Παπλιάκου, Β. & Χατζηγιάννη, Α. (1995), «Κοινωνικά Δίκτυα στον Αστικό Χώρο: Κοινωνικότητα, Αλληλοβοήθεια, Εργασία» στο «Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών τόμος 88», Αθήνα, εκδόσεις ΕΚΚΕ
- 9 Μουσούρου, Α. (1991), «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη», Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg
- 10 Μπαγκαβός Χ., - Παπαδοπούλου Δ., - Συμεωνάκη Μ.,(επιμ) (2008) «Οι σχέσεις των Μεταναστών με τον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα» στο «Μετανάστευση και Παροχή Υπηρεσιών σε Μετανάστες στην Ελλάδα», Μελέτες 29, ΙΝΕ ΓΣΕΕ, Αθήνα
- 11 Παπαδοπούλου, Δ. (2008), «Οι σχέσεις των Μεταναστών με τον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα», στο «Μετανάστευση και Παροχή Υπηρεσιών σε Μετανάστες στην Ελλάδα», Μελέτες 29, Αθήνα, ΙΝΕ ΓΣΕΕ (σ.137-140)

- 12 Πασχαλιάς Χ., (2015), «Οι επιπτώσεις της Μετανάστευσης στις Αγορές Εργασίας. Εμπειρία από την ΕΕ-27», Migrants in Greece
- 13 Τητήρου, Χ. (2010) «Τεχνικές Αναζήτησης Εργασίας», Αθήνα, εκδόσεις Γρηγόρη
- 14 Cohen, L, & Manion, L. (2000), «Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας», Αθήνα, εκδόσεις Μεταίχμιο
- 15 Χαρίσης, Α. (2017), «Πλευρές του μεταναστευτικού φαινομένου, της απασχόλησης και των εργασιακών σχέσεων των μεταναστών στην Ελλάδα στο «Ετήσια Έκθεση για την Εργασία και Απασχόληση στην Ελλάδα», Αθήνα, ΕΙΕΑΔ, (σ.171-195)
- 16 Constant A., (2014), «Do Migrants take the jobs of Native Workers?», IZA, World of Labor
- 17 Goel D., - Lang K., (2009), «Social Ties and the Job Search of Recent Immigrants», Discussion Paper No. 15186, vol 72/2, (p.355-381), Cambridge, National Bureau of Economic Research
- 18 Montgomery, J.D., (1992): «Job Search and Network Composition: Implications of the Strength-Of-Weak-Ties Hypothesis», American Sociological Review, 57(5), 586-596.
- 19 Ramos, P. (2014), «Turning a Corner? How Spain can Help Immigrants Find Middle-Skilled Work», Migration Policy Institute
- 20 Stevenson, B., (2009), «The Internet and Job Search», Chapter in NBER book Studies of Labor Market Intermediation (2009), David H. Autor, editor (p. 67 - 86), Conference held May 17-18, University of Chicago Press
- 21 «Πρόσφυγας ή Μετανάστης; Η επιλογή των λέξεων έχει Σημασία» UNHCR The UN Refugee Agency (2016)
- 22 Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 131 «Εναρμόνιση της Ελληνικής Νομοθεσίας με την Οδηγία 2003/86/ΕΚ σχετικά με το δικαίωμα Οικογενειακής Επανένωσης», ΦΕΚ 143/13-07-2006

